

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

KOKEGROPER

VEVLA 26/1, GUÅKER 94/1,
TØNSAKER 107/1,
STANGE KOMMUNE, HEDMARK

SARA LANGVIK BERGE /
INGER MARIE BERG-HANSEN

Oslo 2010

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Vevla, Guåker søndre og Tønsaker	G.nr./ b.nr. 26/1, 94/1 og 107/1
Kommune Stange	Fylke Hedmark
Saksnavn Undersøkelse av automatisk fredete kulturminner (id109482, id109488 og id109773) HIAS overføringsledning for vann mellom Stange og Hamar kommuner	Kulturminnetype Kokegroper
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 08/997	Tiltakskode/ prosjektkode 759060
Eier/ bruker, adresse	Tiltakshaver HIAS
Tidsrom for utgravning 01.09.-18.09.2008	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM sone 32 Vevla: nord: 673656, øst: 618096 Guåker søndre: nord: 6733784, øst: 619357
ØK-kart Vevla: CR064-5-2, Guåker søndre: CR063-5-2, Tønsaker: CR0645-4.	ØK-koordinater
A-nr. 2008/293	C.nr. Vevla: C56804, Guåker søndre: C56803
ID-nr (Askeladden) Vevla: id109482, Guåker søndre: id109488, Tønsaker: id109773	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf.34003
Rapport ved: Sara Langvik Berge	Dato: 04.02.2010
Saksbehandler: Inger Marie Berg-Hansen	Prosjektleder: Inger Marie Berg-Hansen

SAMMENDRAG

01.09.-18.09.2008 ble det i forbindelse med ny overføringsledning for vann mellom Hamar og Stange kommuner foretatt en undersøkelse av tre forskjellige lokaliteter langs vannledningstraseen. De undersøkte lokalitetene var Vevla 26/1 (id109482, kokegroplokalitet), Guåker søndre 94/1 (id109488, kokegroplokalitet) og Tønsaker 107/1 (id 109773, antatt dyrkningsspor). Det registrerte dyrkningslaget på Tønsaker ble avskrevet, mens det på Vevla ble funnet åtte kokegroper, tre rydningsrøyser og et mulig dyrkningslag, alle sterkt skadet av jordbruksaktivitet. På Guåker søndre ble det funnet ti godt bevarte kokegroper. I flaten var seks av disse kokegropene runde, to ovale, en ujevn og en rektangulær. Den rektangulære kokegropa hadde hele forkullede trestokker i bunnen, plassert i lengderetningen.

Åtte kokegroper fra Guåker søndre fikk datering til romertid/folkevandringstid. To kokegroper fra Vevla fikk samme datering som på Guåker søndre, mens to andre ble datert til førromersk jernalder.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	3
2. DELTAGERE, TIDSRØM	3
3. FORMIDLING	4
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	4
5. GUÅKER SØNDRE - ID109488 - KOKEGROPLOKALITET	8
5.1 Landskap og topografi	8
5.2 Problemstillinger - prioriteringer	8
5.3 Utgravningsmetode.....	9
5.4 Utgravningens forløp.....	10
5.5 Kildekritiske forhold	10
5.6 Utgravningen.....	10
5.6.1 Funnmateriale	10
5.6.2 Strukturer	10
5.6.3 Datering	16
5.6.4 Analyser.....	16
5.7 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon.....	16
6. VEVLA - ID109482 - KOKERGROPLOKALITET.....	18
6.1 Landskap og topografi	18
6.2 Problemstillinger - prioriteringer	18
6.3 Utgravningsmetode.....	18
6.4 Utgravningens forløp.....	18
6.5 Kildekritiske forhold	18
6.6 Utgravningen.....	19
6.6.1 Funnmateriale	19
6.6.2 Strukturer	19
6.6.3 Datering	23
6.6.4 Analyser.....	23
6.7 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon.....	23
7. TØNSAKER - ID109773 - AVSKREVET	24

8. KONKLUSJON.....	25
9. LITTERATUR	27
10. VEDLEGG	28
10.1. Funn og prøver	28
10.2. Fotoliste	31
10.3. Analyser.....	35
10.4. Kart.....	38

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

VEVLA 26/1, GUÅKER SØNDRE 94/1, TØNSAKER 107/1

STANGE KOMMUNE, HEDMARK

SARA LANGVIK BERGE

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Tiltaket gjaldt ny overføringsledning for vann mellom Hamar og Stange for å øke sikkerheten av vannforsyningen i de to kommunene. Hele overføringsledningen er planlagt ferdigstilt i 2011/2012. Dens totale lengde vil bli på 11 km. Registreringen ble utført av Hedmark fylkeskommune i flere etapper. Ingen kulturminner ble påvist under den første etappen i 2005 (Solberg 2007). Neste etappe (Åkersvika – Grønstad, etappe 1C og 1D) ble registrert i oktober 2006, og det ble av Riksantikvaren i 2007 innvilget dispensasjon for flere automatisk fredete kulturminner innenfor traseen. Dispensasjonen omfattet id101803 (kokegropfelt) og id101796 (rydningsrøys). Disse kulturminnene ble undersøkt sommeren 2007 (Rundberget 2008).

Det aktuelle området ble registrert av Hedmark fylkeskommune 16. april til 11. mai 2007 (Solberg 2007). Registreringen foregikk på tre forskjellige gårds- og bruksnummer. På Vevla 26/1 ble det registrert en kokegroplokalitet og mulige stolpehull (id109482), på Guåker 94/1 ble det funnet kokegrop og kulturlag (id109488, datert til AD410-540) og på Tønsaker et antatt fossilt dyrkningslag (id109773). Etter en vurdering av kulturminnets verneverdi og vitenskapelige verdi og en avveining av disse interessene, mente Kulturhistorisk museum at en videre bevaring av kulturminnet ikke var hensiktsmessig. Kulturminnene hadde størst verdi som et referansemateriale, og den vitenskapelige verdien knyttet til en arkeologisk undersøkelse ble vurdert som større enn verdien knyttet til fortsatt bevaring (Berg-Hansen 2008). Riksantikvaren ga dispensasjon for kulturminnene med villkår om en arkeologisk undersøkelse. Undersøkelsen ble gjennomført i september 2008.

2. DELTAGERE, TIDSROM

De arkeologiske undersøkelsene på Vevla, Guåker søndre og Tønsaker foregikk over tre uker, fra 01.09.-18.09.2008. Sara Langvik Berge var feltleder, Elin Brødholt var feltassistent og Knut Karlsen fra Bjørn Frenning AS kjørte gravemaskin.

Feltleder Sara Langvik Berge og prosjektleder for KHM, Inger Marie Berg-Hansen, var på en befaring i forkant av utgravningen, torsdag 28.08. Under undersøkelsen var Inger Marie Berg-Hansen på befaring 16.09. og prosjektleder for HIAS, Målfrid Storfjell befarte områdene 01.09. og 08.09. Magne Samdal sto for den digitale innmålingen av felt og strukturer 17.09.

Det var stort sett bra vær i hele perioden, med noe regn innimellom. Regnet skapte imidlertid ikke problemer i forhold til gjennomføringen av undersøkelsen.

3. FORMIDLING

Undersøkelsen på Guåker søndre egn seg godt for formidling, da lokaliteten lå på et jorde beliggende rett nord for barnehagen og grunnskolen nær Stange sentrum. Historielærer ved Stange ungdomsskole avtalte besøk med 8. klasse for å lære om arkeologi og kulturminneforvaltning. De fikk omvisning på feltet og en liten innføring i hvordan vi jobber 05.09.

En klasse fra Stange barneskole hadde et prosjekt i skogen nordvest for jordet på Guåker søndre, hvor de bygget hytte uten tau og spiker. De stoppet ved feltet for å få en omvisning på vei til hytta 17.09. Elevene var interesserte og hadde mange kreative spørsmål som vi besvarte så godt vi kunne.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Traseen løper gjennom et åpent jordbrukslandskap med spredt gårds- og boligbebyggelse. Landskapet bærer sterkt preg av jordbruk. Terrenget er flatt og brytes av og til opp av skogsvegetasjon, stedvis finnes slake skråninger.

Av tidligere kjente kulturminner er det først og fremst gravminner som utmerker seg i Stangeområdet. Både bevarte gravhauger og gravfelt fra jernalder, samt løsfunn fra oppløyde/slettede graver finnes på de tre berørte gårdene.

Cf34003_123: Gravfelt på Tønsaker. Foto mot sv. Fotograf: S.L.B.

Figur 1: De utgravede lokalitetene på Vevla, Guåker og Tønsaker. Stange kommune i Hedemark. Kart av Magne Samdal.

På Vevla ble det i 2009 undersøkt et langhus (minst 30 meter langt) ca 450 meter nordvest for kokegroplokaliteten. Den ene siden har blitt ødelagt av Rv155. Sør for langhuset lå et mindre hus, og i skråningen sørvest for husene ble det funnet 25 kokegroper. Rapporten er under bearbeiding, og dateringer foreligger ennå ikke (Eggen *in press*).

Det har blitt gjort funn av en saks av jern (C4943) i en gravhaug på gården, trolig fra yngre jernalder. I tillegg er det gjort løsfunn av en skafthullsøks av bergart (C8690), sannsynligvis fra yngre steinalder/eldre bronsealder (Berg-Hansen 2008, Solberg 2007). Gården ble trolig ryddet i yngre jernalder (Nashoug *et. al.* 1999:176) og første gang omtalt i skriftlige kilder i 1408 (<http://www.dokpro.uio.no/rygh>: Diplomatarium Norwegicum).

Cf34003_50: Vevla før oppstart. Foto tatt mot ssv. Fotograf: S.L.B

På Guåker nordres grunn, rett ved gårdsgrensen mellom Guåker nordre og søndre er det registrert en stor gravhaug (16 meter i diameter) fra jernalder (id71200). I 1869 ble det på en liten forhøyning i landskapet gjort funn av tre eneggede sverd fra merovingertid (C5017-19). Ytterligere et enegget sverd (C34061) fra samme periode ble funnet under pløying i 1973. Det er i tillegg gjort funn av en flintdolk (C27879) fra yngre steinalder/eldre bronsealder (Berg-Hansen 2008, Solberg 2007). I 2009 ble det i forbindelse med bygging av ny gang- og sykkelvei foretatt en arkeologisk undersøkelse av rundt 100 kokegroper og et avfallslag med bryggestein, skjørbrent stein, brente og ubrente bein. Rapporten er under utarbeiding, men foreløpig foreligger det ingen dateringer (Bukkemoen *in press*). Guåker søndre opptrer første gang i skriftlige kilder i 1335 sammen med Guåker nordre gnr. 95 (<http://www.dokpro.uio.no/rygh>: Diplomatarium Norwegicum). Gården er tolket som en kult- og krigergård der navnet forstås som ”guds åker” (Nashoug *et. al.* 199:155-157).

Cf34003_4: Guåker før oppstart. Foto tatt mot nv. Fotograf: S.L.B.

På Tønsaker er det fra før kjent flere gravhauger fra jernalder, hvorav blant annet et gravfelt med 9 hauger (id13243, id23052, id52705, id81155). Det er også registrert et område med bryggesteinslag (id109489) på en høyde nord for gravfeltet. I tillegg er det to gravfunn på gården, et fra vikingtid og et fra jernalder (ubestemt). Vikingtidsfunnet består av et tveegget sverd, øks, ringnål, skiferbryne og rester av et trespann (C24565). Det andre funnet omfatter en kniv og brente bein (C24566) (Berg-Hansen 2008, Solberg 2007). Gården Tønsaker opptrer for første gang i skriftlige kilder i 1520 (<http://www.dokpro.uio.no/rygh: Diplomatarium Norwegicum>).

Cf34003_56: Tønsaker før oppstart. Foto tatt mot nnv. Fotograf: S.L.B.

Under registreringen av de tre lokalitetene i 2007 ble det gjort funn av flere typer automatisk fredete kulturminner på tre atskilte fornminneområder. På Vevla 26/1 ble det registrert en kokegroplokalitet og mulige stolpehull (id109482), på Guåker 94/1 ble det funnet kokegroper og dyrkningslag (id109488, datert til AD410-540) og på Tønsaker et antatt fossilt dyrkningslag (id109773).

I forbindelse med oppføringen av Stange Videregående Skole, Stangehallen, fornyelse av vann- og kloakknnett og omlegging av fylkesveg D215 på slutten av 1980-tallet, ble det foretatt flere arkeologiske undersøkelser i Stange kommune. Ved undersøkelsene i forbindelse med oppføringen av skolen ble det avdekket et stort område med mange kokegroper, ildsteder og andre strukturer datert til 40 f.Kr.- 660 e.Kr. Flere små undersøkelser av bosetningsspor ble gjort på 1990-tallet (Ellingrud, Hov, Jønsrud, Lindstad og Lundgård lille). Av nyere undersøkelser finnes to utgravninger som ble foretatt i 2003, på henholdsvis Navneberget av Lindstad hvor det ble påvist aktivitet i førromersk jernalder, og Skjelve lille hvor det ble undersøkt noen få kokegroper datert til eldre romertid. I 2007 ble det gjennomført en undersøkelse av et område med kokegroper og en rydningsrøys på Arstad i forbindelse med annen etappe av overføringsledningen for vann mellom Hamar og Stange (Åkersvika – Grønstad, etappe 1C og 1D) (Rundberget 2008). Tre av kokegropene ble datert, alle til romertid. I 2009 ble det undersøkt 7 kokegroper på Skjelve store, men det foreligger ennå ingen dateringer fra denne utgravningen (Eggen *in press*).

5. GUÅKER SØNDRE - ID109488 - KOKEGROPLOKALITET

5.1 LANDSKAP OG TOPOGRAFI

Lokaliteten på Guåker søndre ligger på et jorde med svak helling mot nordøst, i en høyde på ca 230 meter over havet. Matjorda er ca 50 cm tykk, over en undergrunn bestående av leire, alunskifer og en del større steiner. Ca 150 meter mot sør avgrenses jorden av bolighus, Stange ungdomsskole og en idrettsbane, ca 150 meter mot øst av bolighus, jernbane og R222. Mot nord og vest fortsetter jordbrukslandskapet kun avbrutt av en og annen gård med tilhørende gårdsvei.

5.2 PROBLEMSTILLINGER - PRIORITERINGER

På Guåker søndre var det i henhold til prosjektplanen (Berg-Hansen 2008) ønskelig å datere og funksjonsbestemme de ulike strukturene som ble funnet under registreringen og utgravningen. Videre hadde vi som mål å avklare det registrerte åkerlagets innhold, omfang og relasjon til de øvrige strukturene, samt å avklare hvorvidt det var snakk om en eller flere bruksfaser innenfor lokaliteten.

5.3 UTGRAVNINGSMETODE

Lokaliteten på Guåker søndre befinner seg i dyrket mark i et jordbruksområde. Ved utgravning i dyrket mark benyttes flateavdekkingsmetoden, hvor en gravemaskin fjerner matjorda ned til undergrunnen. Det blir benyttet en skuffe med flatt skjær for å få en jevn flate, og kokegroper, ildsteder, stolpehull, dyrkningslag og andre strukturer blir synlige i undergrunnen. Fargeforskjeller, kull, varmepåvirket stein og brent sand/leire er noen eksempler på hva som kan være med på å skille en struktur fra undergrunnen.

*Cf34003_6: Avdekking av Guåker. Kjell Karlsen graver og Elin Brødholt renser.
Foto tatt mot n. Fotograf: S.L.B*

Når undergrunnen var blottlagt, ble den renset med krafse og graveskje. Strukturene ble nummerert og et utvalg ble snittet. Alle strukturene ble fotografert i plan, og de som ble snittet ble i tillegg fotografert i profil. Bildene lagres i en digital fotodatabase under nummer Cf34003 (se fotoliste, vedlegg 10.2) . Alle snittede strukturer ble også dokumentert ved tegninger i både plan og profil, som regel i målestokk 1:10 eller 1:20. Tegningene lagres i arkivet ved Kulturhistorisk museum i Oslo. Ved undersøkelse av kokegroperne ble antall liter varmepåvirket stein registrert ved å måle volum i bøtter. Kullprøver ble tatt fra alle snittede strukturer. Et utvalg ble sendt til Helge I. Høeg for vedartbestemmelse, og til datering ved Nasjonallaboratoriet for ¹⁴C-datering ved NTNU i Trondheim. Prøvene fra Guåker lagres i magasinet under nummer C56803 (se vedartsanalyse og dateringsrapport, vedlegg 10.3).

Hovedvannledningstraseen har en planlagt bredde på 6 meter, men martjordslaget ble fjernet i en bredde på 18 meter målt ut fra traseens midtlinje. Midtlinjen var stukket ut av tiltakshaver på forhånd. Totalt avdekket areal på Guåker søndre var 1172 m².

5.4 UTGRAVNINGENS FORLØP

Lokaliteten på Guåker søndre var ikke stukket ut før undersøkelsen startet, kun traseens midtlinje var markert. Det var litt problematisk å finne lokaliteten med en gang, og vi startet flateavdekkingen for langt sør. Dette ble snart avklart, og lokaliteten ble funnet ved hjelp av søkesjaktning med gravemaskinen. Da de registrerte kulturminnene var lokalisert, hadde vi en trasé på 9 meter fra midlinja i hver retning å avdekke, og avdekkingen gikk forholdsvis greit. Vi gjorde så mye som mulig av avdekkingen på de ulike lokalitetene før vi avsluttet med gravemaskinen og gikk over til manuelt arbeid. Guåker søndre og Vevla ble derfor undersøkt i ettapper med avdekking først og deretter snitting av strukturer.

5.5 KILDEKRITISKE FORHOLD

Strukturene på Guåker var forholdsvis godt bevart til tross for intensiv jordbruksaktivitet, men undergrunnsforholdene var vanskelige over deler av feltet. Alunskifer gjorde det vanskelig å finne rett nivå til å begynne med, ettersom den er ofte så oppsmuldret at den kan se ut som kull. Skiferen var imidlertid ikke et problem etter at vi kom over på en annen type undergrunn og fikk bekreftet at vi gravde på riktig nivå. Enkelte steder hadde gravemaskinen gått dypt ned i undergrunnen under registreringen, antakelig også i forsøket på å finne den rette dybden å avdekke på. S9 var av denne grunn nesten helt fjernet.

5.6 UTGRAVNINGEN

5.6.1 FUNNMATERIALE

Det ble ikke gjort noen gjenstandsfunn under undersøkelsen på Guåker søndre.

5.6.2 STRUKTURER

Det ble i utgangspunktet funnet tolv strukturer på Guåker søndre, men etter nærmere undersøkelse ble to avskrevet (se kart med innmålte strukturer, vedlegg 10.4.1). De ti resterende strukturene, ble alle tolket som kokegroper eller rester/bunner av kokegroper. Åtte av kokegroperne ble snittet. De hadde alle samme fyll av mellombrun sand- eller siltholdig humus med spredte kullbiter, foruten varmepåvirket stein, trekull og brent sand. I form var de noe mindre ensartet på detaljplan. Det registrerte åkerlaget ble derimot ikke gjenfunnet.

Strukturnr/ Struktur	Varme- påvirket stein	Snittet	Mål	Dybde	Br. i profil	Beskrivelse
S-1, Kokegrop	5 liter	Ja	80x80	6 cm	41 cm	Kokegrop, bunn. Plan: rund, tydelig avgrenset ved ring av rødbrønt sand i kokegropas ytterkant. Varmepåvirkede steiner synlige i midten av strukturen, med kull rundt. Profil: skrå sider og ujevn bunn. Kullblandet sand med rødbrønt sand under.
S-2, Kokegrop		Nei	84x84	-	-	Kokegrop. Rund, tydelig avgrenset mot undergrunnen ved ring av rødbrønt sand i kokegropas ytterkant. Ikke prioritert snittet.
S-3, Kokegrop	15 liter	Ja	72x72	20 cm	72 cm	Kokegrop. Plan: rund, tydelig avgrenset mot undergrunnen ved en kullrand med rødbrønt sand rundt. Fyllet besto av mellombrun sandblandet humus med spredte kullbiter. Varmepåvirket stein er synlig i ytterkantene av kokegropa, spesielt i nv og i sø. Profil: buete sider og avrundet bunn, samme fyll som i plan ned til et 5 cm tykk kullrand bestående av store trekullbiter. Kullranden lå under et lag med varmpåvirket stein. Under kullranden var en stripe av rødbrønt sand.
S-4, Kokegrop	24 liter	Ja	83x81	20 cm	79 cm	Kokegrop. Plan: rund, tydelig avgrenset mot undergrunnen ved en ring av rødbrønt sand. Fyllet bestod av mellombrun sandblandet humus med store kullbiter og varmpåvirket stein synlig i overflaten. Profil: buete sider og avrundet bunn, med samme fyll som i plan over et lag varmpåvirket stein. Under steinene var en kraftig kullrand med en kant av rød sand under kullet igjen.
S-5, Kokegrop	7 liter	Ja	90x81	12 cm	90 cm	Kokegrop, bunn. Plan: oval, klart avgrenset mot undergrunnen. Fyll av mellombrun humusblandet sand med spredte kullbiter. Fragmentarisk kantring av rødbrønt sand og konsentrasjon av varmpåvirket stein i østre halvdel. Profil: skrå sider og avrundet bunn, med samme fyll som i plan. Ingen kullrand, men varmpåvirket stein i hele profilen.
S-6, Avskrevet		Ja	-	-	-	Avskrevet som matjordsrest liggende igjen i S12.
S-7, Kokegrop	35 liter	Ja	89x89	35 cm	66 cm	Kokegrop. Plan: rund, tydelig avgrenset mot undergrunnen ved kullrand og brennt sand i ssv-halvdelen. Fyll av mellombrun siltholdig humus og mye varmpåvirket stein i overflaten. Profil: loddrette sider og flat bunn. Ikke fullt så bred som antatt i plan.
S-8, Kokegrop	185 liter	Ja	140x85	30 cm	95 cm	Kokegrop. Plan: rektangulær, tettpakket varmpåvirket stein (5-15 cm i diameter), rødbrønt sand og enkelte kullbiter i mellombrun humusholdig silt. Ikke tydelig avgrenset mot undergrunnen. Profil: buete sidet og flat bunn, med samme fyll som i plan. Tettpakket varmpåvirket stein og rødbrønt sand som markerer kokegropas ytterkant under en 10 cm tykk kullrand. Snittet ble lagt fullstendig feil i forhold til kokegropas konstruksjon pga den lite tydelige avgrensningen i plan. Kokegropa viste seg å være rektangulær i formen med noe avrundete hjørner, og et kraftig bunnlag av forkullede trestokker lå i kokegropas lengderetning. Utenfor og under disse forkullede trestokkene var det kraftig rødbrønt sand. Mange av de varmpåvirkede steinene var opp mot 30 cm i diameter. Etter at hele kokegropa var tømt ble det klart at snittet var lagt i kokegropas østlige hjørne. Hele kokegropa inneholdt 221 liter varmpåvirket stein, og målte i bunnen 140 x 85 cm.
S-9, Kokegrop	0,5 liter	Ja	105x90	7 cm	90 cm	Kokegrop, rest. Plan: ujevn i formen, nesten gravd vekk under registrering og avdekking. Klart avgrenset mot undergrunnen, med fyll av mellombrun sandblandet humus og enkelte spredte kullbiter. Noen varmpåvirket stein i kokegropas søndre del. Rødbrønt sand i ø-delen. Profil: ujevne sider og ujevn, men flat bunn. Samme fyll som i plan over en 5 cm tykk kullrand. Et parti av rødbrønt sand under bunnens midtre del.
S-10, Kokegrop		Nei	90x92	-	-	Kokegrop. Rund, tydelig avgrenset mot undergrunnen ved ufullstendig ring av kull og rødbrønt sand i kokegropas ytterkant. Ikke prioritert snittet.
S-11, Kokegrop	12 liter	Ja	103x102	20 cm	130 cm	Kokegrop. Plan: oval, klart avgrenset mot undergrunnen. Flekkvise partier av mellombrun sandholdig leire, store trekullbiter og rødbrønt sand. En del varmpåvirket stein (5-15 cm i diameter). Konsentrasjon av varmpåvirket stein i kokegropas sørlige halvdel. Profil: skrå sider og avrundet bunn. Samme fyll som i plan, men med mer kull mot bunnen av kokegropa.
S-12, Avskrevet		Ja	-	-	-	Avskrevet som naturlig undergrunn med alunskifer.

I plan var seks (S1, S2, S3, S4, S7 og S10) av de ti kokegropene runde og tydelig avgrenset mot undergrunnen ved rødbrent sand i ytterkant, kullrand innenfor og varmpåvirkede steiner i midten. De var relativt like i størrelsen og målte fra 72 x 72 til 90 x 92 cm.

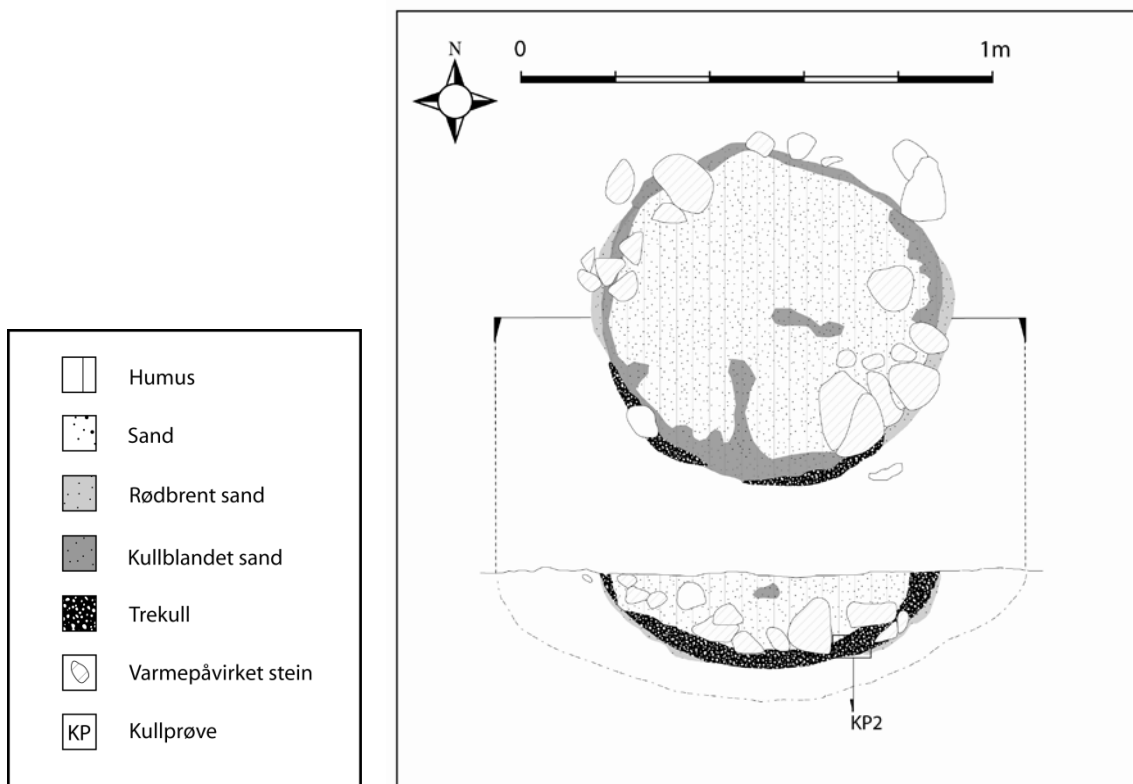
S1 var 6 cm dyp og ble tolket som en kokegropbunn, mens de tre andre runde som ble snittet (S3, S4 og S7) var fra 20 til 35 cm dype. To av disse hadde buete sider og avrundet bunn, mens en hadde loddrette sider og flat bunn. Kokegropbunnen hadde skrå sider og ujevn bunn. De inneholdt mellom 5 og 35 liter varmpåvirket stein. S3, S4 og S7 var bemerkelsesverdig dype og godt bevart tatt den intensive jordbruksaktiviteten på Stange i betraktning. S2 og S10 lignet de øvrige i plan, og ble ikke prioritert snittet.

Cf34003_12: S3, plan. Foto mot n. Fotograf: S.L.B.

Cf34003_38: S3, profil. Foto mot nnø. Fotograf: S.L.B.

Figur 2: Tegnforlaring

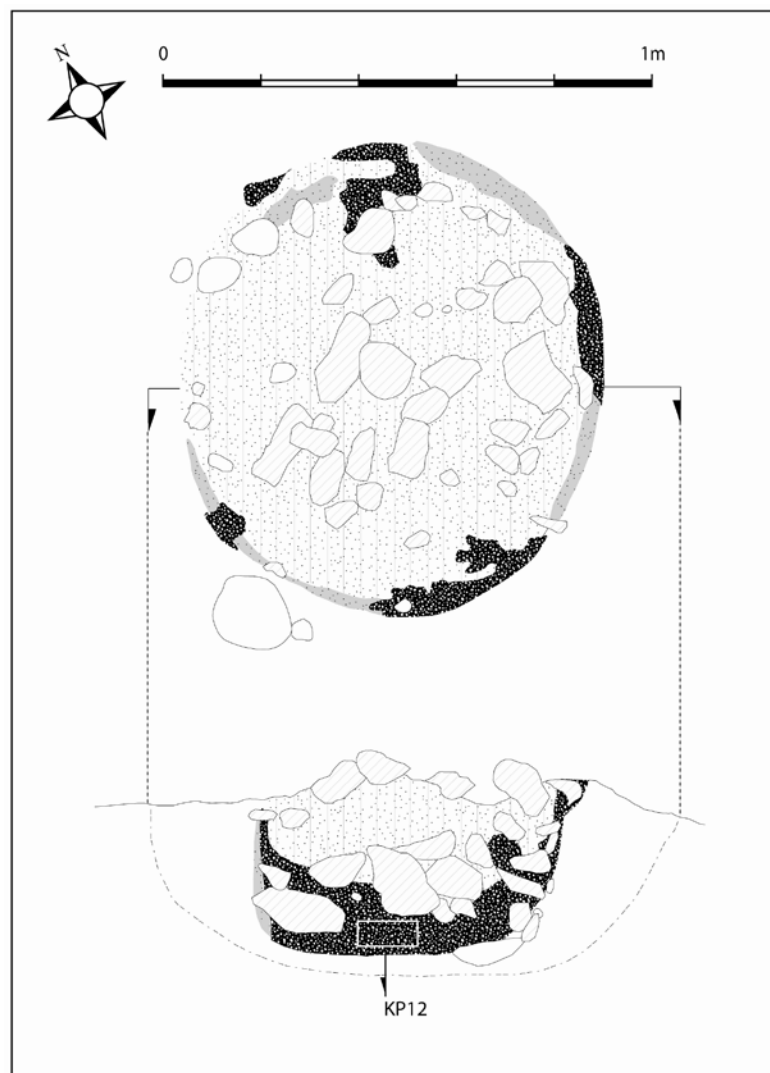
Figur 3: S3, plan- og profiltegnning. Av Sara L. Berge.

Cf34003_16: S7, plan. Foto mot nv.
Fotograf: S.L.B.

Cf34003_134: S7, profil. Foto mot ø.
Fotograf: S.L.B.

Figur43: S7, plan- og profiltegning. Av Sara L. Berge.

I plan så S-8 liten (93 x 110) og oval ut, men under snittingen økte den betraktelig i størrelse. Fordi den ikke var tydelig avgrenset mot undergrunnen i plan, ble snittet lagt helt skjevt i forhold til den egentlige størrelsen og formen.

Vi forstod under snittingen at kokegropa var konstruert annerledes enn først antatt, og da snittet var foretatt valgte vi å tømme resten for å se hvordan den egentlig så ut. Det viste seg at kokegropa var rektangulær med avrundete hjørner, og at vi hadde plassert snittet helt ute i kokegropas østlige hjørne. Den utgravde delen inneholdt 185 liter varmepåvirket stein, mens kokegropa totalt inneholdt 221 liter. Under snittingen ble det klart at bunnen inneholdt godt bevarte og hele forkullede trestokker plassert i kokegropas lengderetning. For å få frem dette konstruksjonselementet tømte vi gropa ned til trestokkene, tegnet profilen, tømte den resterende delen før vi dokumenterte bunnlaget. Etter fotografering, tegning og prøvetaking av trestokkene, fullførte vi snittet og tegnet inn bunnen på profiltegningen. Med denne fremgangsmåten ble det umulig å ta foto av profilen. Det var et bevisst valg å heller dokumentere de hele trestokkene i bunnlaget da disse er et uvanlig fenomen. I tillegg ga det oss også muligheten til å ta ut prøve til treartsbestemmelse av separate stokker i bunnlaget.

Under tømningen av kokegropa ble det imidlertid klart at den hadde buede sier og flat bunn, inntil ti cm tykk kullrand og kraftig rødbrunt sand i hele ytterkanten. I bunnen målte den 85 x 140 cm. Steinene som var blitt benyttet til oppvarmingen var inntil 30 cm i diameter. Ellers hadde den fyll som de andre kokegropene på lokaliteten.

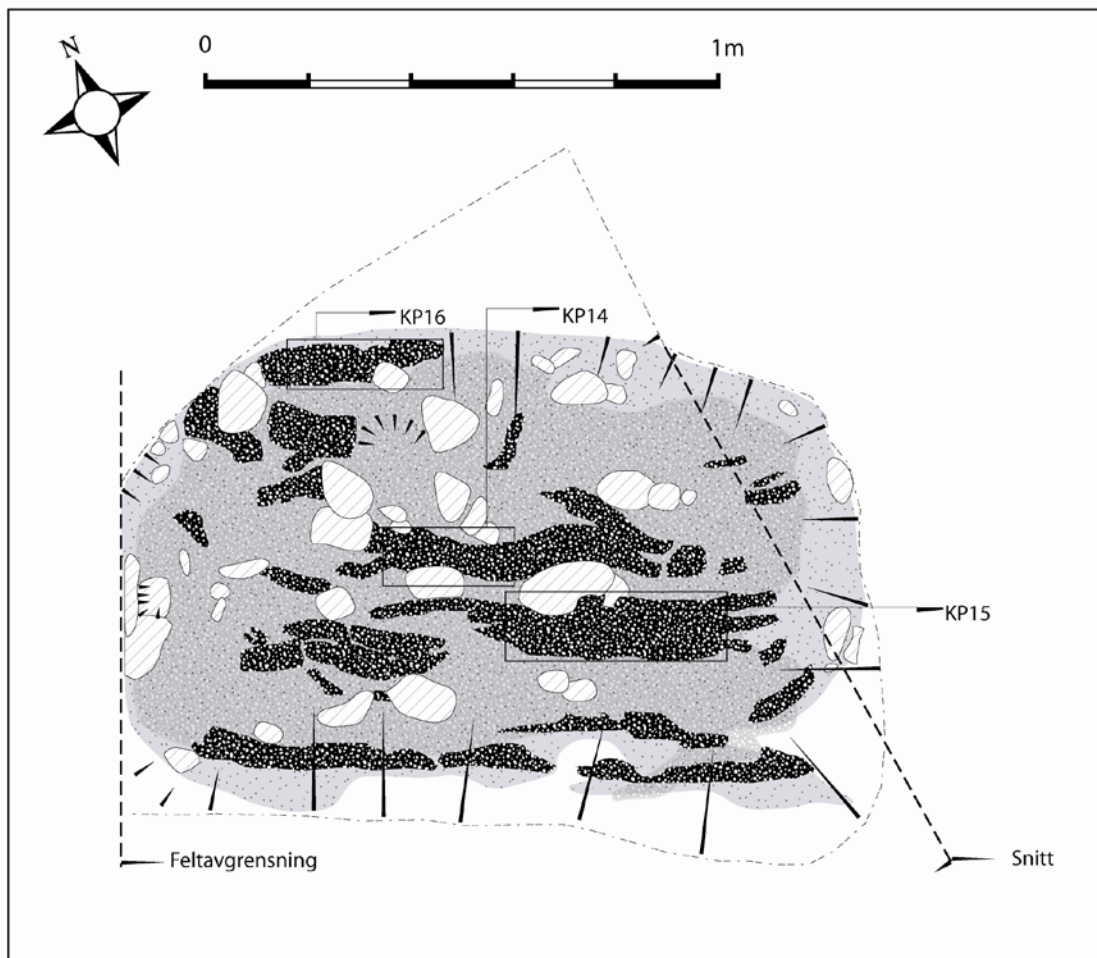
*Cf34003_18: S8, plan. Foto mot v.
Fotograf: S.L.B.*

*Cf34003_160: S8, bunnlag. Foto mot nø.
Fotograf: S.L.B.*

*Cf34003_165: S8, forkullede furustokker i bunnen.
Foto mot nø. Fotograf: S.L.B.*

Figur 5: S8, bunnplan. Av Sara L. Berge.

Én kokegrop (S11) og én kokegropbunn (S5) var ovale i formen, og henholdsvis 20 og 12 cm dype. S11 var størst, 102 x 130 cm, og 130 cm i bred i profilen, mens S5 målte 81 x 90, og hadde en profilbredde på 90 cm. Begge var tydelig avgrenset mot undergrunnen med kull, rødbrent sand og varmepåvirket stein. S5 hadde fyll som de andre kokegropene, mens S11 var den eneste som skilte seg ut fra resten med mellombrun sandholdig leire i stedet for humus. De hadde begge skrå sider og avrundet bunn. S11 inneholdt 12 liter varmepåvirket stein i den utgravde delen, mens S5 inneholdt 7 liter.

S9 var en ujevn kokegroprest som gravemaskinen nesten helt hadde gravd bort under registreringen. Det var ikke mulig å se hva slags form den opprinnelig har hatt, men den var imidlertid klart avgrenset mot undergrunnen. I østre del var det kun rester av rødbrent sand igjen, mens det i vest var en 5 cm tykk kullrand under et to cm tykt lag av mellombrun sandblandet humus. Kokegropresten målte 90 x 105 cm, var 7 cm dyp og inneholdt 0,5 liter varmepåvirket stein i den utgravde delen.

5.6.3 DATERING

Det ble treartsbestemt åtte kullprøver fra Guåker. Alle ble sendt videre til datering.

KP-nr	S-nr/tolkning	Kontekst	Vekt	C-nr	Tresort	Ukal. dat.	Kal. dat. (2 sigma) OxCal
KP2	S3, kokegrop	Profil	4,0 g	C56803/2	Furu	1640±80	AD230-600
KP3	S4, kokegrop	Profil		C56803/3	Furu	1670±35	AD250-530
KP4	S11, kokegrop	Profil	5,3 g	C56803/4	Bjørk	1480±80	AD430-660
KP6	S1, kokegrop	Profil		C56803/6	Furu	1660±35	AD250-540
KP10	S7, kokegrop	Profil	4,2 g	C56803/7	Furu	1725±80	AD120-540
KP14	S8, kokegrop	Bunn	4,5 g	C56803/9	Furu	1735±70	AD120-530
KP15	S8, kokegrop	Bunn	34,0 g	C56803/10	Furu	1855±80	AD40-380
KP16	S8, kokegrop	Side, under snitting	3,9g	C56803/11	Furu	1780±80	AD60-430

5.6.4 ANALYSER

Det ble tatt inn kullprøver av alle ti kokegropene på Guåker søndre. Åtte ble sendt til Helge I. Høeg for vedartsbestemmelse (se vedlegg 10.3.1). De samme åtte prøvene ble deretter sendt til ¹⁴C-analyse ved Nasjonallaboratoriet for ¹⁴C-datering ved NTNU (se vedlegg 10.3.2).

5.7 VURDERING AV UTGRAVINGSRESULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.

I følge fylkeskommunens registreringer skulle lokaliteten på Guåker søndre bestå av kokegrop og et kulturlag i form av et gammelt åkerlag. Under selve undersøkelsen fikk vi avdekket et større område, og det ble klart at det som under registreringen ble tolket som et åkerlag heller var naturlig undergrunn bestående av blant annet alunskifer. Alunskiferen var brutt ned i små flak som kan ha blitt forvekslet med kullbiter. Etter snitting flere steder ble laget avskrevet.

Det ble kun funnet kokegrop på Guåker søndre. Seks av kokegropene var runde, to var ovale, én var rektangulær og én var ujevn i formen. Til tross for at Guåker søndre ligger i et intensivt drevet jordbrukslandskap var kokegropene stort sett meget godt bevart, med dybde inntil 35 cm. Alle kokegropene hadde rander av rødbrent sand, hvilket tyder på at de må ha holdt en høy temperatur da de var i bruk, og at de kan ha holdt denne varmen over en tid. Den rødbrente sanda levner heller ingen tvil om at oppvarmingen av steinene har skjedd *in situ*.

Kokegropene er av hovedsakelig to typer, små sirkulære/ovale og stor rektangulær. Begge typer kokegrop er datert. De typologiske forskjellene i kokegropene ga en svak aldersmessig forskjell, men den er så liten at man trolig kan konkludere med en samtidighet. Lokaliteten har vært i bruk hovedsakelig i romertid/overgangen til folkevandringstid (Kr.f. - 400 e.Kr).

Under undersøkelsen av annen etappe av overføringsledningen for vann mellom Hamar og Stange (Åkersvika – Grønstad, etappe 1C og 1D) ble det funnet flere kokegrop på Arstad, 17/19, 104, i Stange (Rundberget 2008). Noen av dem var

rektangulære med avrundete hjørner, og beskrivelsen av S1 minner om S8 på Guåker søndre. Kokegropa målte 235 x 160 cm, og var avgrenset i plan av rødbrent sand i ytterkant. Den hadde et tettpakket lag varmpåvirket stein over et kompakt kullag. Steinene målte inntil 30 cm i diameter. Kokegropa fikk datering til romertid.

Også under en undersøkelse på Lindstad nordre, 97/6, i Stange (Heibreen 1997) ble det funnet en rektangulær kokegrop lik S8 (også kalt S8). Den var noe større enn den på Guåker søndre (190 x 120 cm), men hadde et lag med tettpakket varmpåvirket stein på inntil 30 cm i diameter, rødbrent sand i bunnen og i omkretsen. Vedartsanalysen fra kokegropa viser at furu har vært brukt som brensel, slik som analysen på Guåker søndre også viste. Forskjellen på de to kokegropene bestod i de hele forkullede trestokkene i bunnen som var til stede på Guåker søndre, men ikke på Lindstad nordre. Kokegropa på Lindstad nordre inneholdt kun spredt trekull. En annen kokegrop (S3B), hadde derimot hele stokker i bunnen. Vedartsanalysen fra S3B ble også bestemt til furu.

Heibreen setter disse store kokegropene i sammenheng med overordede sosiale og organisatoriske forhold som er forskjellig fra det som gjenspeiles i de yngre og mindre gropene funnet under samme undersøkelse. Han sier det er fristende å se de store gropene som uttrykk for noe felles – eller kommunalt og planlagt – mens de små gropene i den senere fasen har et mer individualistisk og rutinemessig preg. Han støtter seg på en undersøkelse gjort av Fjeld (1996) på Lindstad vestre, hvor inntrykket av en todeling av hovedtyper fremheves. Kokegropene ble alle datert til romertid/folkevandringstid, og dateringene peker i retning av at de store tilhører en eldre fase enn de mindre. Dette skjer samtidig med endringer i florabildet, hvor furu viker plass for bjørk. Det interessante er at veden i de store kokegropene er furu, mens det i de små er bjørk. Heibreen mener dette kan være indikasjon på en vegetasjonsendring, hvor den eldste skogen etter hvert ble utryddet og erstattet av et mer åpent landskap med hurtigvoksende løvtrær (Heibreen 1997).

De fleste av de vedartsbestemte kokegropene på Guåker søndre inneholdt furu, mens én (S11) inneholdt i tillegg bjørk og eik. Sistnevnte var også den eneste kokegropa som skilte seg ut med et mer leirholdig fyll enn de andre, samt den yngste dateringen. Kokegropa ble datert til AD430-660.

Ut fra antall og tetthet av kokegroper, kan området defineres som et kokegropfelt. Det er trolig avgrenset mot sør, men det kan befinne seg flere kokegroper mot nord, øst og vest, utenfor traseen.

Tilstedeværelsen av kokegroper indikerer at det trolig har vært bosetning i nærheten, men siden utgravningen begrenset seg til bredden på traseen var det ikke mulig å undersøke dette noe nærmere. Kan hende ligger en tilhørende gård på høyden sørvest for kokegropslokaliteten.

6. VEVLA - ID109482 - KOKERGROPLOKALITET

6.1 LANDSKAP OG TOPOGRAFI

Lokaliteten på Vevla ligger som på Guåker søndre i dyrket mark, ca 4 km nord-nordvest for Stange sentrum. 8 kokegroper og 3 mulige stolpehull ble registrert i en nordvestvendt helling på et jorde ca 800 meter sør-sørøst for selve gården. Matjordslaget er mellom 30 og 50 cm dypt, over en undergrunn av lys silt med noe stein. Selve lokaliteten avgrenses mot sør av et bolighus. Bolighuset ligger nord for R222, på helt inntil veien. Et lite høydedrag i øst og et søkk i vest markerer avslutningen på lokaliteten i traseens lengderetning. Bredden på traseen var satt til 20 meter. 200 meter nordøst for lokaliteten ligger et skogholt med en hesteinnhegning. Skogen består hovedsakelig av løvtrær, iblandet enkelte større grantrær. Det finnes dyrket mark med større og mindre gårdstun i alle retninger.

6.2 PROBLEMSTILLINGER - PRIORITERINGER

Fokuset på Vevla var hovedsakelig datering og funksjonsbestemmelse av de forskjellige strukturene, å finne ut om de mulige stolpehullene representerte rester av hustomter, og om strukturene tilhørte én eller flere bruksfaser (Berg-Hansen 2008).

6.3 UTGRAVNINGSMETODE

Metoden brukt på Vevla var den samme som på Guåker søndre. En Gravemaskin med flat skuffe fjernet matjordslaget og avdekket undergrunnen. Strukturer ble rensert frem og et utvalg ble undersøkt og dokumentert. Prøvene fra Vevla lagres i KHMs magasin, under C56804.

6.4 UTGRAVNINGENS FORLØP

Vannledningstraseen var planlagt tett inntil tomtegrensa til bolighuset (Gnr. 52/14), og traseens avgrensning ville i normalt fall blitt ca ti meter fra midtlinjen i begge retninger. Midtlinjen på traseen samsvarer i dette tilfellet med tomtegrensen. Fordi det ikke skulle gjøres inngrep sørvest for midtlinja, og anleggsarbeidet likevel krevde en bredde på ca 20 meter, ble det etter avtale med tiltakshaver besluttet å heller grave i en bredde på 20 meter nordøst for midtlinjen. Flytting av masser måtte foregå i en bestemt retning, mot nordøst, og gjorde at avdekkingen tok noe lenger tid. Vi hadde imidlertid ingen problemer med å finne igjen fylkeskommunens registrerte strukturer, og i tillegg finne noen nye. Totalt avdekket areale på Vevla var 792 m².

6.5 KILDEKRITISKE FORHOLD

De største ødeleggelsene på Vevla skrev seg fra moderne jordbruksaktivitet. Plogen har gått dypt ned i undergrunnen, og de fleste av strukturene var bare rester eller bunner. Enkelte steder hadde gravemaskinen gått dypt ned i undergrunnen under registreringen, antakelig i forsøket på å finne rett nivå.

6.6 UTGRAVNINGEN

6.6.1 FUNNMATERIALE

Det ble ikke gjort gjenstandsfunn på Vevla.

6.6.2 STRUKTURER

Totalt ble det satt ned 18 strukturnummer på Vevla, men i løpet av undersøkelsen ble fem avskrevet (se kart med innmålte strukturer, vedlegg 10.4.2). Ni av de resterende ble tolket som kokegroper eller rester/bunner av kokegroper, tre tolket som rydningsrøyser fra nyere tid, og et lag forble uavklart.

Strukturnr/ Struktur	Varme- påvirket stein	Snittet	Mål	Dybde i profil	Bredde i profil	Beskrivelse
S-14 Avskrevet		Ja	-	-	-	Avskrevet som steinopptrekk.
S-15 Avskrevet		Nei	-	-	-	Avskrevet som steinopptrekk.
S-16 Avskrevet		Nei	-	-	-	Kullflekk. Ikke prioritert snittet. Ser naturlig ut.
S-17 Kokegrop		Nei	42x59	-	-	Kokegrop, rest. Plan: oval, tydelig avgrenset mot undergrunnen. Fyll av mørk brun humusholdig silt med en del kull og enkelte varmpåvirket stein synlig i toppen. Ikke prioritert snittet.
S-18 Kokegrop	10 liter	Ja	80x87	9 cm	78 cm	Kokegrop, bunn. Plan: oval, tydelig avgrenset mot undergrunnen. Fyll av lys brun humusholdig silt med spredte kullbiter og varmpåvirket stein synlig i overflaten. Profil: ujevne sider og bunn, samme fyll som i plan og med svak kullrand i bunnen. Noe varmpåvirket stein.
S-19 Avskrevet		Nei	-	-	-	Avskrevet som steinopptrekk. Samme som S14, S15 og S24. Ikke prioritert snittet.
S-20 Kokegrop		Nei	38x62	-	-	Kokegrop, rest. Plan: oval, uklar avgrensning. Mørk brun humusholdig silt med varmpåvirket stein og mye kull i østlige del av kokegropa. Ikke prioritert snittet.
S-21 Kokegrop		Nei	45x57	-	-	Kokegrop, rest. Plan: oval, klart avgrenset mot undergrunnen. Fyll av mellombrun humusholdig silt, iblandet spredte kullbiter og med store (20cm i diam.) varmpåvirkede stein synlig i overflaten. Ikke prioritert snittet.
S-22 Kokegrop	0,5 liter	Ja	82x 112	8 cm	112 cm	Kokegrop, rest: ujevn, ikke tydelig avgrenset mot undergrunnen. Fyll av mellombrun humusholdig silt med kullbiter i sørøstlige halvdel. Varmepåvirket stein synlig i overflaten i sør. Profil: buete sider og ujevn bunn, med samme fyll som i plan. Noe varmpåvirket stein og spredte kullbiter.
S-23 Kokegrop	5 liter	Ja	84x97	14 cm	83 cm	Kokegrop. Plan: oval, ikke klart avgrenset mot undergrunnen. Fyll av mellombrun humusholdig silt med spredte biter av trekull i vestre halvdel. Noe varmpåvirket stein synlig i overflaten i vest. Profil: buete sider og ujevn bunn. Samme fyll som i plan over en kullrand og varmpåvirket stein.
S-24 Avskrevet		Ja	-	-	-	Avskrevet som steinopptrekk. Samme som S14, S15 og S19. Ikke prioritert snittet.
S-25 Kokegrop	10 liter	Ja	90x 100	19 cm	96 cm	Kokegrop. Plan: formen i plan er ubestemmelig, da kokegropa stikker ut under et lag (S27). Den delen som stikker ut i sørlige del av S27 har imidlertid en buet form, så kokegropa antas å ha hatt en rund eller oval form. Vanskelig å avgjøre kokegropas fyll i plan, men varmpåvirket stein og spredte kullbiter var synlig i overflaten. Profil: S27 var ca 10 cm dyp og lå over et lag mørkebrun humusholdig silt med kullstøv og trekullbiter. I dette laget var det også noe varmpåvirket stein. I hele bunnen lå en inntil 7 cm tykk kullrand.

S-26 Kokegrop		Nei	45x55?	-	-	Antatt aller siste rest av en kokegrop. Plan: ujevn, uklar avgrensning. Fyll av mellombrun humusholdig silt iblandet flekker av kull. Ikke prioritert snittet.
S-27 Annet		Ja	-	12 cm	-	Mulig dyrkningslag, eventuelt naturlig turbasjonslag. Mørkt brungrått leirholdig siltlag, fett og med kullflekker. Spettet av den brungule undergrunnsmassen. 12 cm tykt i snittet. Flere profiler ble laget, men det forble uklart hvorvidt laget er resultat av dyrkningsaktivitet eller naturlige prosesser som bioturbasjon.
S-28 Kokegrop	2 liter	Ja	72x82	6 cm	71 cm	Kokegrop, rest. Plan: oval, ikke klart avgrenset mot undergrunnen. Fyll av mellombrun humusholdig silt med spredte kullbiter og noen varmpåvirkete stein i overflaten. Profil: ujevne sider og bunn, samme fyll som i plan.
S-29 Rydningrøys		Nei	Ca 1m i diam.	-	-	Mulig rydningsrøys. Løst kastet sammen og bestående av 5-20 cm store steiner. Beliggende i profilen i feltets sørlige grense, ved siden av S30 (også mulig rydningsrøys). Ikke prioritert for nærmere undersøkelse.
S-30 Rydningrøys		Nei	Ca 1m i diam.	-	-	Mulig rydningsrøys. Løst kastet sammen og bestående av 5-20 cm store steiner. Beliggende i profilen i feltets sørlige grense, ved siden av S29 (også mulig rydningsrøys). Ikke prioritert for nærmere undersøkelse.
S-31 Rydningrøys		Nei	Ca 1,2 m i diam.	-	-	Mulig rydningsrøys. Løst kastet sammen og bestående av 5-20 cm store steiner. Beliggende i profil nord på feltet, men ligner på S29 og S30. Ikke prioritert for nærmere undersøkelse.

Kokegrop

Fem av kokegropene ble snittet (S18, S22, S23, S25 og S28). De hadde alle samme fyll av lys brun til mellombrun humusholdig silt med spredte kullbiter, foruten varmpåvirket stein, trekull og brent sand. I plan målte de fra 36 x 62 til 82 x 112. Seks var ovale, én ubestemmelig og to ujevne. De var skadet av dyrkning, og alle de snittede var ujevne i bunnen. Utdratt kull og varmpåvirket stein var å finne utenfor kokegropene. I profil var det undersøkte kokegropene 71 – 112 cm brede, og fre 6 – 19 cm dype. Rydningsrøysene var løst kastet sammen og ujevne i formen.

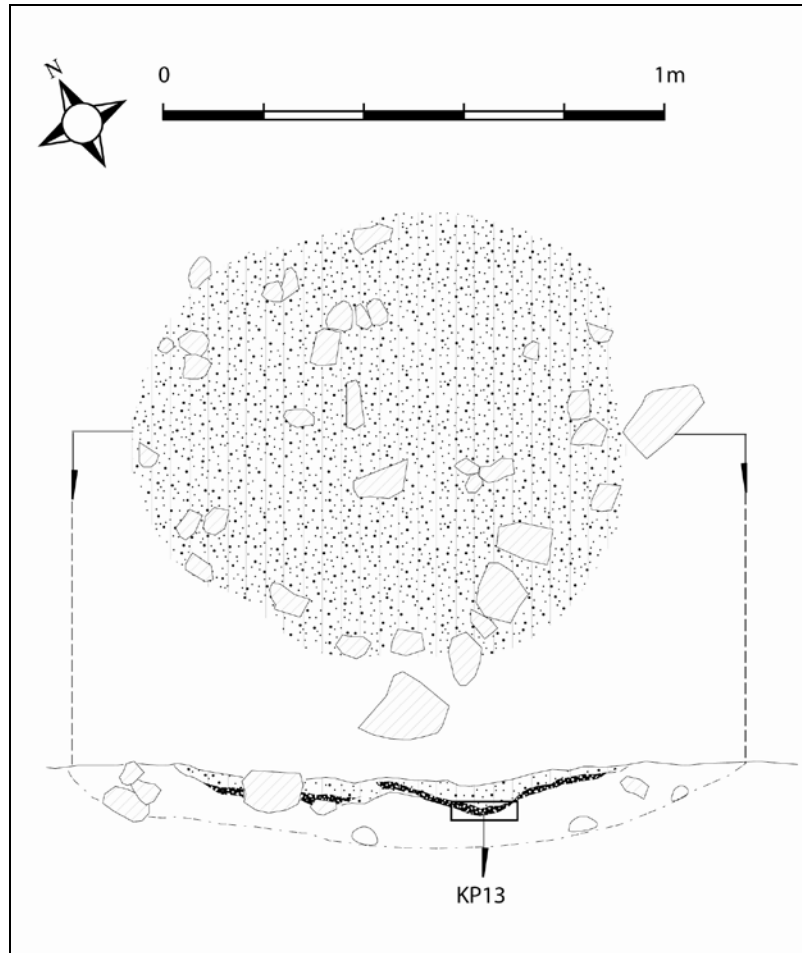
S18 var restene av en kokegrop som var 9 cm på det dypeste. De varmpåvirkete steinene var spredt godt utenfor kokegropa, og indikerte at strukturen hadde hatt mye kontakt med plogen. Denne kokegropa var oval slik som de fleste kokegropene på Vevla, men hadde et lysere fyll enn de andre. Den skiller seg også fra de andre med at den har den eldste dateringen. Kullprøven ga en datering til yngre bronsealder (BC750-390). S25, kokegrop, ble datert til førromersk jernalder (BC350-40).

S18, plan. Foto mot ssv.
Fotograf: S.L.B.

Cf34003_169: S18, profil. Foto mot nnø.
Fotograf: E.B.

Figur 5: S18, plan- og profiltegning. Kokegropa med den eldste dateringen.
Av Sara L. Berge.

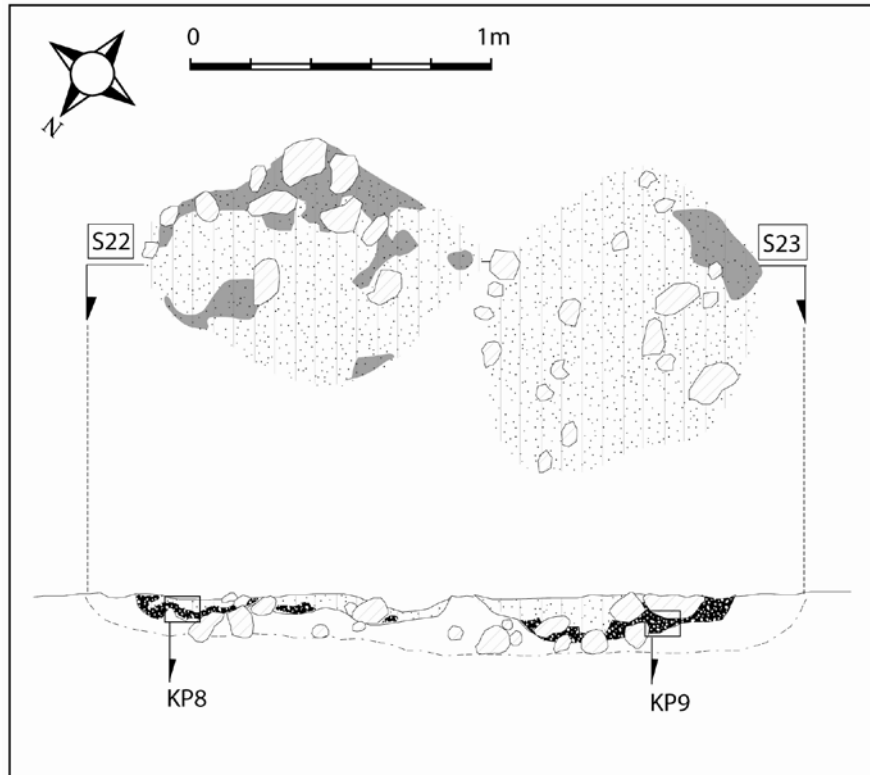
To kokegropes som lå tett inntil hverandre var S22 og S23. S23 var bedre bevart enn S22, og de var henholdsvis 14 og 8 cm dype. S23 hadde i tillegg en bedre bevart kullrand enn S22. Begge var en mellomting mellom ovale og ujevne i formen, og de besto av samme mellombrune humusholdige siltfyllet. De hadde buete sider og ujevn bunn, og var nokså ødelagt av pløyingen. Kokegropene fikk samme datering til romertid.

Cf34003_95: S22 og S23, plan. Foto mot ssø.
Fotograf: S.L.B.

Cf34003_114: S22 og S23, profil. Foto mot s.
Fotograf: E.B.

Figur 6: S22 og S23, plan- og profiltegning. Av Sara L. Berge.

Rydningrøyser

Inntil tomta som lå sør for traseen ble det avdekket to løst sammenkastede rydningsrøyser (S29 og S30). De besto av inntil 30 cm i diameter store steiner, og hadde en utflytende form. Røysene målte ca 1 meter i diameter. Rydningsrøysene ble ikke avdekket i sin helhet, da de lå delvis utenfor traseen. De ble ikke prioritert for nærmere undersøkelse.

Cf34003_153: S30 (venstre) og S29 (høyre). Løst sammenkastede rydningsrøyser. Foto mot ssv. Fotograf: Sara L. Berge.

S31 var en rydningsrøys av samme karakter som de over, men ca 1,2 meter i diameter. Den lå i det avdekte områdets nordøstlige del. Heller ikke denne ble prioritert for nærmere undersøkelse. Alle røysene ble tolket som nyere rydning.

Lag

S27 var et mulig dyrkningslag og var dekket av et moderne lag som inneholdt en del spiker, glass og tegl. Alternativt kunne laget tolkes som et bioturbasjonslag, og usikkerheten omkring tolkningen gjorde at det ikke ble prioritert å ta inn naturvitenskaplige prøver.

6.6.3 DATERING

Fire av de fem kullprøvene fra Vevla ble datert.

KP-nr	S-nr/tolkning	Kontekst	Vekt	C-nr	Tresort	Ukal. dat.	Kal. dat. (2 sigma) OxCal
7	S25, kokegrop	Profil	3,0 g	C56804/1	Bjørk, selje, vier/osp	2120±35	BC350-40
8	S22, kokegrop	Profil	1,3 g	C56804/2	Bjørk	1655±35	AD250-540
9	S23, kokegrop	Profil	2,5 g	C56804/3	Bjørk	1735±30	AD230-390
13	S18, kokegrop	Profil	0,9 g	C56804/4	Bjørk	2400±35	BC750-390

6.6.4 ANALYSER

Det ble tatt inn fem kullprøver fra kokegropene på Vevla. Fire ble sendt til Helge I. Høeg for vedartsbestemmelse (se vedlegg 10.3.1) De samme prøvene ble deretter sendt til ¹⁴C-analyse ved Nasjonallaboratoriet for ¹⁴C-datering ved NTNU (se vedlegg 10.3.2).

6.7 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.

Lokaliteten på Vevla var registrert som en kokegropslokalitet med mulige bosetningsspor i form av stolpehull. Snitting av fire mulige stolper resulterte i at alle ble avskrevet som steinopptrekk. Massen besto av gammel matjord, og det var ingenting som tydet på at det har vært stolpekonstruksjoner innenfor det avdekkede området. En eventuell bosetning kan kanskje ha ligget på høyden mot sørøst, der skråningen flater ut. Et langhus (Id96037) er derimot registrert inntil R222 nær selve Vevla-gården, og kan representere nærmeste bosetning til kokegropslokaliteten.

Av automatisk fredete kulturminner ble det funnet 9 kokegroper og 3 løst sammenkastede steinhauger tolket som rydningsrøys. Kokegropene var mellom 6 og 19 cm dype, og dårligere bevart enn de på Guåker søndre. Det kan skyldes en mer intensiv jordbruksaktivitet kombinert med et tynnere matjordslag. Det var for det meste kun rester av kokegropene igjen, men alle hadde fyll av lys brun til mørk brun humusholdig silt med spredte biter av trekull. Kun to av dem hadde en tydelig kullrand.

Seks av kokegropene var ovale og tre var ikke mulig å fastslå formen på. Fire av dem ble datert. To ble datert innenfor samme periode som de på Guåker søndre, mens de én ble datert til førromersk jernalder og én til yngre bronsealder. Det konkluderes ut fra disse resultatene at kokegropslokaliteten på Vevla består av flere faser, som speiler gjentakende bruk av området.

De tre rydningsrøysene lå i overgangen mellom et bioturbasjonslag og et påfylt moderne lag, og kan markere en markgrense av nyere dato. Det påfylte laget lå nede i et søkk og kan ha hatt som funksjon å gjøre undergrunnen fastere. Laget inneholdt mer stein enn den opprinnelige undergrunnen, og hadde innslag av glass og spiker. Rydningsrøysene ble under utgravningen tolket som små steinsamlinger fra nyere tid. To av dem har blitt lagt i ytterkanten av dagens jorde, inntil grensen for bolighuset (gnr. 52/bnr.14). Dette huset er relativt nytt, og det antas at denne grensen er opprettet i de senere år. Røysene var løst kastet sammen og bar ikke preg av å ha ligget særlig lenge.

Også på Vevla ble det kun drevet undersøkelse innenfor trasébredden til tiltaket. Antall kokegroper innenfor et relativt begrenset område antyder at det også her kan være snakk om et kokegropfelt. Det ble ikke gjort avgrensning av lokaliteten mot nord. Bolighuset avgrenser lokaliteten i sør, mens kokegropene avtok i lengderetningen av traseen.

7. TØNSAKER - ID109773 - AVSKREVET

På Tønsaker ble under registreringen funnet et antatt fossilt dyrkningslag (Solberg 2007). Det skulle være inntil en halv meter tykt, beliggende nedenfor en høyde med bryggesteinslag på vestsiden av Rv222. Vi grov en 12 meter lang og 1,5 meter dyp øst-vestgående sjakt for å finne igjen dyrkningslaget, og utfordringen var å ikke legge sjakten der fylkeskommunen allerede hadde sjaktet, slik at vi kunne få en uforstyrret profil. Ut fra beskrivelsen i rapporten (Solberg 2007:10) kom vi på første forsøk over det registrerte laget, men avskrev det etter nærmere undersøkelse.

Den øverste delen av profilen besto av moderne matjorslag, hvorav det ca. 15 cm under toppen var en pløyesåle som fremsto som hardere enn matjorda over. Dette representerte den nåværende dyrkingen. Under matjorda var det et lag med mellombrun mot brunrå sandblandet leire med oppsmuldete biter av alunskifer, seigt og tettpakket, men uten innblanding av organisk jord. Antakelig er det dette laget som har blitt tolket som fossilt dyrkningslag. Bunnlaget besto av seig blågrå leire og alunskifer. De to nederste lagene ble tolket til å være det samme, bare mer oppsmuldret i toppen enn i bunnen. Småstein fra 2-15 cm i diameter fantes gjennom det hele, og laget fremsto som naturlig og udyrket. Det var heller ingen tegn til trekull, noe som burde ha vært til stede for å forsvare en tolkning av laget som menneskeskapt.

Det ble tatt ut en makrofossilprøve og en pollenserie med tanke på å avklare det potensielle lagets datering og hva som eventuelt har blitt dyrket, men etter en

befaring på lokaliteten av prosjektleder Inger Marie Berg-Hansen ble vi imidlertid enige om å avskrive laget og prøvene ble derfor kassert.

*Cf34003_63: Profil Tønsaker. Antatt fossilt dyrkningslag, S13, avskrevet.
Foto mot n. Fotograf: S.L.B.*

8. KONKLUSJON

Utgravningen frembrakte på Guåker søndre et kokegropfelt bestående av 10 kokegroper. Traseen på 18 meters bredde ga begrensninger i avgrensning av lokaliteten, og det antas at det finnes flere kokegroper mot nord, øst og vest. Det ble ikke påvist andre bosetningsspor innenfor det avdekte området. Kokegropene hadde forskjellig form, små runde/ovale og stor rektangulær. Gropene fikk en samtidig datering til romertid/folkevandringstid, og det var ikke mulig under utgravningen å si noe om funksjonsforskjell. Fyllmassen var i all hovedsak den samme, og alle kokegropene bar preg av å ha holdt en høy temperatur over lang tid. Det ble ikke påvist andre bosetningsspor, men det er ikke utenkelig at det ligger gårdsbosetning et sted utenfor traseen.

På Vevla ble det funnet ni kokegroper. De fleste var ovale, men alle var sterkt skadet av pløying. Fem av kokegropene ble snittet, og fire datert. To fikk datering til romertid/folkevandringstid, som på Guåker søndre, mens én ble datert til førromersk jernalder og én til yngre bronsealder. Dateringene indikerer at kokegropfeltet har flere faser. Selve kokegropfeltet ble ikke avgrenset mot nord, da vi kun kunne avdekke i en trasébredde på 20 meter. I tillegg til

kokegropene ble det funnet tre rydningsrøyser. De ble under utgraving tolket som små steinsamlinger fra nyere tid. To av dem var lagt i utkanten av dagens jorde, og en lå i et søkk i terrenget, i et påfylt lag med ellers mye stein. Heller ikke på Vevla ble det påvist andre bosetningsspor, men et stort langhus, et mindre hus og flere kokegroper er undersøkt ved R222 ca 450 meter nordvest for lokaliteten. Rapporten foreligger ikke ennå (Eggen *in press*).

Alle kokegropene, bortsett fra to på Vevla, fikk datering til romertid/folkevandringstid (Kr.f – 600 e.Kr). De fleste kokegropene som er undersøkt og ¹⁴C-datert i forbindelse med utgravningsprosjekter andre steder på Østlandet de siste 15 årene, er fra denne perioden.

Det registrerte dyrkningslaget på Tønsaker ble avskrevet i sin helhet.

9. LITTERATUR

- Berg-Hansen, I. M. 2008: *Prosjektplan*. Undersøkelse av automatisk fredete kulturminner (id109482 bosetningsspor/kokegroper, id109488 kokegroper og kulturlag, og id109773 dyrkningsspor) HIAS overføringsledning for vann mellom Hamar og Stange kommuner. Vevla 26/1, Guåker søndre 94/1 og Tønsaker 107/1, Stange kommune, Hedmark. Top.ark. KHM, UiO.
- Bukkemoen, G. B. *in press*: *Rapport fra arkeologisk utgravning på Guåker nordre 99/1, Stange, Hedmark*. Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Fornminneseksjonen (upublisert rapport).
- Eggen, I. M. *in press*: *Rapport fra arkeologisk utgravning på Vevla, 26/1, Hosmestad, 52/2 og Skjelve store, 58/49, Stange, Hedmark*. Kulturhistorisk museum. Universitetet i Oslo. Fornminneseksjonen (upublisert rapport).
- Fjeld, E. 1996: De arkeologiske undersøkelsene på Lindstad vestre i Stange 1989. *Gammelt fra Stange og Romedal 1996*. Stange historielag.
- Heibreen, T. 1998: *Rapport fra arkeologisk utgravning. Lindstad nordre, 97/6. Stange, Hedmark*. Reguleringsplan for Skjærpåkeren. Upublisert rapport. KHM, Oslo.
- Nashoug O., J. Haug og A. Hagen 1999: *Stangeboka I. Demringen*. Stange historielag. Stange.
- Rundberget, B. 2008: *Arkeologisk rapport. Kokegroper og rydningsrøyser. Arstad, 17/1, 104, Norstad, 15/1, Stange kommune, Hedmark*. Upublisert rapport i Top.ark. Kulturhistorisk museum, UiO, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Solberg, A. 2007: *Innberetning for arkeologisk registrering i forbindelse med overføringsledning for vann, Åkersvika-Grønstad, etappe 2 og 3*. Upublisert rapport, Hedmark fylkeskommune.

10. VEDLEGG

10.1. FUNN OG PRØVER

Tilvekst

C56803-C56804

Funn framkommet i forbindelse med et større tiltak som omfatter gårdene Guåker søndre, 94/1 (C56803), Vevla, 26/1 (C56804), og Tønsaker, 107/1 (avskrevet) i Stange k., Hedmark. Bakgrunnen for undersøkelsen var ny overføringsledning for vann mellom Hamar og Stange. Områdene ble registrert av Hedmark fylkeskommune i 2006-2007 (Solberg 2007), og det ble på Guåker søndre og Vevla funnet kokegroplokaliteter, mens det på Tønsaker ble registrert et antatt fossilt dyrkningslag som senere ble avskrevet. Lokalitetene ble undersøkt av KHM i 2008 (Berge og Berg-Hansen 2010). Siden de arkeologiske undersøkelsene på Guåker søndre, Vevla og Tønsaker tilhører det samme prosjektet ble det benyttet en suksessiv rekke strukturnummer for alle tre lokalitetene. S1-S12 tilhører Guåker, S13 Tønsaker (avskrevet) og S14-S31 Vevla. Kullprøver er vedartsbestemt av Helge I. Høeg (Høeg 2009) og datert ved Nasjonallaboratoriet for radiologisk datering ved NTNU (DF-4232).

Litteratur: Anette Solberg, 23.05.2007, Innberetning for arkeologisk registrering i forbindelse med overføringsledning for vann, Åkersvika - Grønstad, etappe 2 og 3. Hedmark fylkeskommune.

Berge, Sara L. og Inger M. Berg-Hansen, 04.02.2010, Rapport fra arkeologisk utgravning på Vevla, 26/1, Guåker søndre, 94/1 og Tønsaker, 107/1, Stange, Hedmark. Fornminneseksjonen, Kulturhistorisk museum. KHM's arkiv.

C56803/1-12

Boplassfunn fra romertid - folkevandringstid fra GODAGER SØNDRE (94/1), STANGE K., HEDMARK.

Arkeologisk utgravning av ti kokegrop. Kokegrop S8 utmerket seg både i størrelse, form og innhold, og det ble tatt inn flere kullprøver av forskjellige forkullede trestokker i bunnen av gropa. Disse ble alle sendt til vedartsbestemmelse for å se om de forkullede stokkene var av samme, eller forskjellig, art.

Kullprøver:

- 1) Fra bunn av kokegrop S9. *Vekt:* 18,2 g.
- 2) Fra bunn av kokegrop S3. *Vekt:* 20,7 g. Prøven er vedartsbestemt til Pinus, og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1640±80BP, 230-600calAD (T-19976).
- 3) Fra bunn av koethrop S4. *Vekt:* 1,9 g. Prøven er vedartsbestemt til Pinus, og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1670±35BP, 250-530calAD (TUa-7803).
- 4) Fra bunn av kokegrop S11. *Vekt:* 20,1 g. Prøven er vedartsbestemt til Betula, Quercus og Pinus. 19 stykker Betula ble forbrukt ved 14C-datering: 1480±45BP, 430-660calAD (T-19981).
- 5) Fra bunn av kokegrop S5. *Vekt:* 5,2 g.
- 6) Fra bunn av kokegrop S1. *Vekt:* 2,1 g. Prøven er vedartsbestemt til Pinus,

og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1660±35BP, 250-540calAD (TUa-7802).

7) Fra bunn av kokegrop S7. *Vekt:* 53, 2 g. Prøven er vedartsbestemt til Pinus, og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1720±80BP, 235-420calAD (T-19977).

8) Fra kokegrop S8, tatt under snitting. *Vekt:* 150,9 g.

9) Fra bunn av kokegrop S8. *Vekt:* 105,3 g. Prøven er vedartsbestemt til Pinus, og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1735±70BP, 120-530calAD (T-19978).

10) Fra bunn av kokegrop S8. *Vekt:* 94,8 g. Prøven er vedartsbestemt til Pinus, og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1855±80BP, 40-380calAD (T-19979).

11) Fra kokegrop S8, tatt under snitting. *Vekt:* 95,2 g. Prøven er vedartsbestemt til Pinus, og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1780±80BP, 60-430calAD (T-19980).

12) Fra bunn av kokegrop S7. *Vekt:* 13,4 g.

Orienteringsoppgave: Guåker søndre 94/1 ligger like N for Stange sentrum, ca 200 m V for jernbanelinjen. Undersøkellesområdet ligger på en flate i dyrket mark tilhørende Søndre Guåker gård, V for Rv. 222, med jernbanen mellom veien og jordet. En barnehage og Stange barne- og ungdomsskole ligger 200 m S for funnstedet på jordet til Guåker søndre.

Kartreferanse: Projeksjon: ED50-UTM; Sone 32. N: 6733784. Ø: 619357. *LokalitetsID:* 104988.

C56804/1-4

Boplassfunn fra bronsealder-romertid fra VEVLA av VEFLEN (26 /1), STANGE K., HEDMARK.

Arkeologisk undersøkelse av 12 strukturer. Ni av strukturene var mer eller mindre utpløyde kokegroper, og tre var rydningsrøyser. I tillegg ble det undersøkt et mulig dyrkningslag som forble uavklart.

1) **Prøve, kull** fra bunn av kokegrop S25. *Vekt:* 3,0 g. Prøven er vedartsbestemt til Betula, Salix og Populus. 11 stykker Betula ble forbrukt ved 14C-datering: 2120±35BP, 350-40calBC (TUa-7807).

2) **Prøve, kull** fra bunn av kokegrop S22. *Vekt:* 1,3 g. Prøven er vedartsbestemt til Betula og Pinus. 24 stykker Betula ble forbrukt ved 14C-datering: 1655±35BP, 250-540calAD (TUa-7805).

3) **Prøve, kull** fra bunn av kokegrop S23. *Vekt:* 2,5 g. Prøven er vedartsbestemt til Betula, og 40 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 1735±35BP, 230-390calAD (TUa-7806).

4) **Prøve, kull** fra bunn av kokegrop S18. *Vekt:* 0,9 g. Prøven er vedartsbestemt til Betula, og 30 stykker er forbrukt ved 14C-datering: 2400±35BP, 750-390calBC (TUa-7804).

Orienteringsoppgave: Den undersøkte lokaliteten på Vevla ligger i dyrket mark helt inntil et bolighus (gnr. 52/14) NØ for Rv. 222. Lokaliteten ligger i nedre del av en slak skråning.

Kartreferanse: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32 N: 676736565 Ø: 618096 *LokalitetsID:* 109482.

Kullprøveliste

KP-nr	S-nr/tolkning	Kontekst	Vekt	C-nr	Tresort	Ukal. dat.	Kal. dat. (2 sigma) OxCal
1	S9, kokegrop	Profil	18,2 g	C56803/1	Ikke best.	Ikke dat.	Ikke dat.
2	S3, kokegrop	Profil	20,7 g	C56803/2	Furu	1640±80	AD230-600
3	S4, kokegrop	Profil	1,9 g	C56803/3	Furu	1670±35	AD250-530
4	S11, kokegrop	Profil	20,1 g	C56803/4	Bjørk	1480±80	AD430-660
5	S5, kokegrop	Profil	5,2 g	C56803/5	Ikke best.	Ikke dat.	Ikke dat.
6	S1, kokegrop	Profil	2,1 g	C56803/6	Furu	1660±35	AD250-540
7	S25, kokegrop	Profil	3,0 g	C56804/1	Bjørk, selje, vier/osp	2120±35	BC350-40
8	S22, kokegrop	Profil	1,3 g	C56804/2	Bjørk	1655±35	AD250-540
9	S23, kokegrop	Profil	2,5 g	C56804/3	Bjørk	1735±30	AD230-390
10	S7, kokegrop	Profil	53,2 g	C56803/7	Furu	1725±80	AD120-540
11	S8, kokegrop	Under sn.	150,9 g	C56803/8	Ikke best.	Ikke dat.	Ikke dat.
12	S7, kokegrop	Profil	13,4 g	C56803/12	Ikke best.	Ikke dat.	Ikke dat.
13	S18, kokegrop	Profil	0,9 g	C56804/4	Bjørk	2400±35	BC750-390
14	S8, kokegrop	Bunn	105,3 g	C56803/9	Furu	1735±70	AD120-530
15	S8, kokegrop	Bunn	94,8 g	C56803/10	Furu	1855±80	AD40-380
16	S8, kokegrop	Side, under snitting	95,2 g	C56803/11	Furu	1780±80	AD60-430

10.2. FOTOLISTE

Filnavn	Motivbeskrivelse	Retning	Lokalitet
Cf34003_1	Oversikt. Guåker før oppstart.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_2	Oversikt. Guåker før oppstart.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_3	Oversikt. Guåker før oppstart.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_4	Oversikt. Guåker før oppstart.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_5	Oversikt. Guåker før oppstart.	n	Guåker 94/1
Cf34003_6	Arbeidsbilde. Guåker under avdekking. Kjell Karlsen graver og Elin Brødholt krafser.	n	Guåker 94/1
Cf34003_7	Arbeidsbilde. Guåker under avdekking. Kjell Karlsen graver og Elin Brødholt krafser.	n	Guåker 94/1
Cf34003_8	S1. Kokegrop i plan. Målestokk.	n(nv)	Guåker 94/1
Cf34003_9	S1. Kokegrop i plan.	n(nv)	Guåker 94/1
Cf34003_10	S2. Kokegrop i plan. Målestokk.	v	Guåker 94/1
Cf34003_11	S2. Kokegrop i plan.	v	Guåker 94/1
Cf34003_12	S3. Kokegrop i plan. Målestokk.	n	Guåker 94/1
Cf34003_13	S3. Kokegrop i plan.	n	Guåker 94/1
Cf34003_14.	S5. Kokegrop i plan. Målestokk.	v	Guåker 94/1
Cf34003_15	S5. Kokegrop i plan.	v	Guåker 94/1
Cf34003_16	S7. Kokegrop i plan. Målestokk.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_17	S7. Kokegrop i plan.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_18	S8. Kokegrop i plan. Målestokk.	v	Guåker 94/1
Cf34003_19	S8. Kokegrop i plan.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_20	S8 (venstre) og S7 (høyre). Kokegroper i plan. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_21	S9. Kokegroprest i plan. Målestokk.	sv	Guåker 94/1
Cf34003_22	S9. Kokegroprest i plan.	sv	Guåker 94/1
Cf34003_23	S11. Kokegrop i plan. Målestokk.	sv	Guåker 94/1
Cf34003_24	S11. Kokegrop i plan.	sv	Guåker 94/1
Cf34003_25	S10. Kokegroprest i plan. Målestokk.	sv	Guåker 94/1
Cf34003_26	S10. Kokegroprest i plan.	sv	Guåker 94/1
Cf34003_27	Arbeidsbilde. Elin Brødholt renser ved S10.	vsv	Guåker 94/1
Cf34003_28	S6. Avskrevet som matjordrest. Målestokk.	nø	Guåker 94/1
Cf34003_29	S6. Avskrevet som matjordsrest.	nø	Guåker 94/1
Cf34003_30	S12. Rester etter eldre dyrkningslag.	ønø	Guåker 94/1
Cf34003_31	Oversikt. Guåker ferdig avdekket. Elin Brødholt renser.	n	Guåker 94/1
Cf34003_32	S4. Kokegrop i plan. Målestokk.	n	Guåker 94/1
Cf34003_33	S4. Kokegrop i plan.	n	Guåker 94/1
Cf34003_34	S9. Kokegroprest i profil. Målestokk.	v	Guåker 94/1
Cf34003_35	S9. Kokegroprest i profil.	v	Guåker 94/1
Cf34003_36	S3. Kokegrop i profil. Målestokk.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_37	S3. Kokegrop i profil.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_38	S3. Kokegrop i profil. Målestokk.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_39	S6. Avskrevet.	nnv	Guåker 94/1
Cf34003_40	S6. Avskrevet.	nnv	Guåker 94/1
Cf34003_41	S6. Avskrevet.	nnv	Guåker 94/1
Cf34003_42	S6. Avskrevet.	v	Guåker 94/1

Filnavn	Motivbeskrivelse	Retn.	Lokalitet
Cf34003_43	S6. Avskrevet.	v	Guåker 94/1
Cf34003_44	S6. Avskrevet.	v	Guåker 94/1
Cf34003_45	S4. Kokegrop i profil. Målestokk.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_46	S4. Kokegrop i profil.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_47	Oversiktsbilde over Vevla før avdekking.	nnv	Vevla 26/1
Cf34003_48	Oversiktsbilde over Vevla før avdekking.	nnø	Vevla 26/1
Cf34003_49	Oversiktsbilde over Vevla før avdekking.	s	Vevla 26/1
Cf34003_50	Oversiktsbilde over Vevla før avdekking.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_51	Oversiktsbilde over Vevla før avdekking.	ssø	Vevla 26/1
Cf34003_52	Arbeidsbilde. Kjell Karlsen flytter masser.	nv	Vevla 26/1
Cf34003_53	Arbeidsbilde. Kjell Kristiansen graver og Elin Brødholt rensar.	nv	Vevla 26/1
Cf34003_54	Oversiktsbilde av Tønsaker før sjaktning.	vnv	Tønsaker 107/1
Cf34003_55	Oversiktsbilde av Tønsaker før sjaktning.	vnv	Tønsaker 107/1
Cf34003_56	Oversiktsbilde av Tønsaker før sjaktning.	nnv	Tønsaker 107/1
Cf34003_57	Tønsaker. Høydebassenget til venstre og gravfelt til høyre.	ssv	Tønsaker 107/1
Cf34003_58	Mulig enorm gravhaug.	nø	Tønsaker 107/1
Cf34003_59	S13. Mulig dyrkningslag i profil. Sjakt, Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_60	S13. Mulig dyrkningslag i profil. Sjakt, Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_61	S13. Mulig dyrkningslag i profil. Sjakt, Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_62	S13. Mulig dyrkningslag i profil. Sjakt, Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_63	S13. Mulig dyrkningslag i profil. Sjakt, Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_64	S13. Mulig dyrkningslag i profil. Sjakt, Tønsaker.	nø	Tønsaker 107/1
Cf34003_65	Oversikt over sjakt på Tønsaker. Foto tatt fra høyde med synlig bryggesteinslag i matjorda.	ø	Tønsaker 107/1
Cf34003_66	Oversikt over gravfelt på Tønsaker. Foto tatt fra høyde med synlig bryggesteinslag i matjorda.	s	Tønsaker 107/1
Cf34003_67	Oversikt over sjakt på Tønsaker.	nv	Tønsaker 107/1
Cf34003_68	Oversikt over sjakt på Tønsaker.	vnv	Tønsaker 107/1
Cf34003_69	S1. Kokegropbunn i profil. Målestokk.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_70	S1. Kokegropbunn i profil. Målestokk.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_71	S5. Kokegrop i profil. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_72	S5. Kokegrop i profil. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_73	S11. Kokegrop i profil. Målestokk.	ssv	Guåker 94/1
Cf34003_74	S5. Kokegrop i profil. Målestokk.	ssv	Guåker 94/1
Cf34003_75	Arbeidsbilde. Sara Langvik Berge rensar.	-	Vevla 26/1
Cf34003_76	S14. Avskrevet som steinopptrekk.	nnø	Vevla 26/1
Cf34003_77	S14. Avskrevet som steinopptrekk.	nnø	Vevla 26/1
Cf34003_78	S15. Avskrevet som steinopptrekk.	n	Vevla 26/1
Cf34003_79	S15. Avskrevet som steinopptrekk.	n	Vevla 26/1
Cf34003_80	S16. Kullfleck i plan. Målestokk.	v	Vevla 26/1
Cf34003_81	S17. Kokegroprest i plan. Målestokk.	ø	Vevla 26/1
Cf34003_82	S17. Kokegroprest i plan.	ø	Vevla 26/1
Cf34003_83	S18. Kokegrop i plan. Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_84	S18. Kokegrop i plan.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_85	S19. Avskrevet som steinopptrekk.	ssv	Vevla 26/1

Filnavn	Motivbeskrivelse	Retn.	Lokalitet
Cf34003_86	S19. Avskrevet som steinopptrekk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_87	S20. Kokegropprest i plan. Målestokk.	nnv	Vevla 26/1
Cf34003_88	S20. Kokegropprest i plan.	nnv	Vevla 26/1
Cf34003_89	S21. Kokegropprest i plan. Målestokk.	nnv	Vevla 26/1
Cf34003_90	S21. Kokegropprest i plan.	nnv	Vevla 26/1
Cf34003_91	S22. Kokegropprest i plan. Målestokk.	ssø	Vevla 26/1
Cf34003_92	S22. Kokegropprest i plan.	ssø	Vevla 26/1
Cf34003_93	S23. Kokegrop i plan. Målestokk.	ssø	Vevla 26/1
Cf34003_94	S23. Kokegrop i plan.	ssø	Vevla 26/1
Cf34003_95	S22 og S23 i plan. Målestokk.	ssø	Vevla 26/1
Cf34003_96	S24. Avskrevet.	ø	Vevla 26/1
Cf34003_97	S24. Avskrevet.	ø	Vevla 26/1
Cf34003_98	Oversiktsbilde. S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?) med kokegroper. Målestokk.	s	Vevla 26/1
Cf34003_99	Oversiktsbilde. S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?) med kokegroper. Målestokk.	s	Vevla 26/1
Cf34003_100	Oversiktsbilde. S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?) med kokegroper. Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_101	Oversiktsbilde. S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?) med kokegroper. Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_102	S22, S23 og S24 øverst til høyre. Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_103	Lagskifte. Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_104	S25. Kokegrop under lag S27. Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_105	S25. Kokegrop under lag S27. Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_106	S26. Kokegropprest i plan. Målestokk.	ø	Vevla 26/1
Cf34003_107	S28. Kokegropprest i plan. Målestokk.	ø	Vevla 26/1
Cf34003_108	S25 (kokegrop) i profil under S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?). Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_109	S25 (kokegrop) i profil under S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?).	sø	Vevla 26/1
Cf34003_110	S25 (kokegrop) i profil under S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?).	sø	Vevla 26/1
Cf34003_111	S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?) over S25 (kokegrop). Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_112	S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?) over S25 (kokegrop). Målestokk.	ø	Vevla 26/1
Cf34003_113	S27 (dyrkningslag/turbasjonslag?) i profil. Målestokk.	n	Vevla 26/1
Cf34003_114	S22 kokegropprest (venstre) og S23 kokegrop (høyre) i profil. Målestokk.	s	Vevla 26/1
Cf34003_115	S22 kokegropprest (venstre) og S23 kokegrop (høyre) i profil.	s	Vevla 26/1
Cf34003_116	Pollenprøveserie fra S13 (mulig eldre dyrkningslag) i sjaktprofil på Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_117	Pollenprøveserie fra S13 (mulig eldre dyrkningslag) i sjaktprofil på Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_118	Pollenprøveserie fra S13 (mulig eldre dyrkningslag) i sjaktprofil på Tønsaker.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_119	Gravfelt på Tønsaker.	s	Tønsaker 107/1
Cf34003_120	Gravfelt på Tønsaker. Skadet gravhaug. Elin Brødholt inspiserer.	sv	Tønsaker 107/1
Cf34003_121	Gravfelt på Tønsaker. Gravhaug og Elin Brødholt.	n	Tønsaker 107/1
Cf34003_122	Gravfelt på Tønsaker. Plyndringsgrop.	s	Tønsaker 107/1
Cf34003_123	Typisk jordbrukslandskap på Stange.	sv	Tønsaker 107/1
Cf34003_124	Gravfelt på Tønsaker. Gravhaug.	sø	Tønsaker 107/1
Cf34003_125	S28. Kokegropprest i profil. Målestokk.	n	Vevla 26/1
Cf34003_126	S28. Kokegropprest i profil.	n	Vevla 26/1
Cf34003_127	S12. Avskrevet.	v	Guåker 94/1
Cf34003_128	S12. Avskrevet.	v	Guåker 94/1
Cf34003_129	S12. Avskrevet.	sv	Guåker 94/1

Filnavn	Motivbeskrivelse	Retn.	Lokalitet
Cf34003_130	S8. Kokegrop. Detalj av brent treverk. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_131	S8. Kokegrop. Detalj av brent treverk. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_132	S8. Kokegrop. Detalj av brent treverk. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_133	S8. Kokegrop. Detalj av brent treverk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_134	S7. Kokegrop i profil. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_135	S7. Kokegrop i profil.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_136	Arbeidsbilde. Elin Brødholt renser kokegrop S8.	nnø	Guåker 94/1
Cf34003_137	S8. Bunnlag i kokegrop. Forkullet vedstruktur. Målestokk.	nø	Guåker 94/1
Cf34003_138	S8. Bunnlag i kokegrop. Forkullet vedstruktur. Målestokk.	s	Guåker 94/1
Cf34003_139	S8. Bunnlag i kokegrop samt profil. Forkullet vedstruktur. Målestokk.	ssø	Guåker 94/1
Cf34003_140	S8. Bunnlag i kokegrop. Forkullet vedstruktur. Målestokk.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_141	S8. Bunnlag i kokegrop. Forkullet vedstruktur, detalje. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_142	S8. Bunnlag i kokegrop. Forkullet vedstruktur. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_143	S8. Bunnlag i kokegrop. Forkullet vedstruktur og stein, detalje.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_144	S8. Bunnlag i kokegrop samt profil. Forkullet vedstruktur. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_145	S8. Bunnlag i kokegrop samt profil. Forkullet vedstruktur. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_146	S8. Bunnlag i kokegrop samt profil. Forkullet vedstruktur.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_147	S8. Bunnlag i kokegrop samt profil. Forkullet vedstruktur.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_148	Arbeidsbilde. Elin Brødholt renser frem rødbrent sand i S8.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_149	S8. Bunnlag, forkullet ved og rødbrent sand.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_150	Arbeidsbilde. Elin Brødholt renser S8.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_151	S30. Mulig rydningsrøys i plan. Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_152	S29. Mulig rydningsrøys i plan. Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_153	S30 (venstre) og S29 (høyre). Mulige rydningsrøyser i plan. Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_154	S30 (venstre) og S29 (høyre). Mulige rydningsrøyser i plan. Målestokk.	sv	Vevla 26/1
Cf34003_155	S30 (venstre) og S29 (høyre). Mulige rydningsrøyser i plan. Målestokk.	ssø	Vevla 26/1
Cf34003_156	S31. mulig rydningsrøys og profil. Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_157	S31. mulig rydningsrøys og profil. Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_158	Profil som viser overgang mellom S27(mulig dyrkningslag/turbasjonslag) og et lysere lag (undergrunn). Målestokk.	ssv	Vevla 26/1
Cf34003_159	Profil med S31 (mulig rydningsrøys) og dreneringsgrøft. Målestokk.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_160	Oversiktsbilde, S8 bunnlag. Målestokk.	nø	Guåker 94/1
Cf34003_161	Oversiktsbilde, S8 bunnlag. Målestokk.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_162	Oversiktsbilde, S8 bunnlag. Målestokk.	sv	Guåker 94/1
Cf34003_163	Oversiktsbilde, S8 bunnlag. Målestokk.	sø	Guåker 94/1
Cf34003_164	Oversiktsbilde, S8 bunnlag. Målestokk.	nø	Guåker 94/1
Cf34003_165	S8. Detaljbilde forkullet treverk. Målestokk.	nø	Guåker 94/1
Cf34003_166	S8. Detaljbilde rødbrent sand. Målestokk.	ø	Guåker 94/1
Cf34003_167	S8. Detaljbilde forkullet treverk. Målestokk.	nv	Guåker 94/1
Cf34003_168	Oversikt avdekket område på Vevla.	sø	Vevla 26/1
Cf34003_169	S18. Bunn av kokegrop. Profil.	nnø	Vevla 26/1

10.3. ANALYSER

1. Vedartsanalyse fra Guåker søndre, 94/1, og Vevla, 26/1 (Høeg 2009)

1

Høeg - Pollen, 876 842 262,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 12/1-09.

Til Inger Marie Berg-Hansen.

Analyse av 12 kullprøver fra overføringsvannledning mellom Hamar og Stange, Stange kommune, Hedmark, Tiltakskode 759060.

S3, KP 2, C 56803/2.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S4, KP 3, C 56803/3.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S11, KP4, C 56803/4.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 19 Betula (bjerk), 3 Quercus (eik) og 18 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 7,1 g.

S1, KP 6, C 56803/6.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S7, KP 10, C 56803/7.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S8, KP 14, C 56803/9.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S8, KP 15, C 56803/10.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S8, KP 16, C 56803/11.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S25, KP7, C 56804/1.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 11 Betula (bjerk) og 29 Salix/Populus (selje, vier/osp). Godt daterbart materiale 1,4 g.

S22, KP8, C 56804/2.

Det ble bestemt 25 biter. Av disse var 24 Betula (bjerk) og 1 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 0,1 g.

S23, KP9, C 56804/3.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 0,9 g.

S23, KP13, C 56804/4.

Det ble bestemt 30 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 0,2 g.

Helge Irgens Høeg

2. Dateringsrapport fra Guåker søndre 94/1 (DF-4232)

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

08/914-9 SKANNET

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Berg-Hansen, Inger M.
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762, St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4232

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder for nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-19976	S3, KP2, C56803/2 Guåker søndre, Stange Hedmark	Treku11 Furu	4.0 g	1640 ± 80	AD340-540	-26.1*
T-19977	S7, KP10, C56803/7 Guåker søndre, Stange Hedmark	Treku11 Furu	4.2 g	1725 ± 80	AD235-420	-26.1*
T-19978	S8, KP14, C56803/9 Guåker søndre, Stange Hedmark	Treku11 Furu	4.5 g	1735 ± 70	AD240-410	-26.1*
T-19979	S8, KP15, C56803/10 Guåker søndre, Stange Hedmark	Treku11 Furu	4.0 g	1855 ± 80	AD75-310	-26.1*
T-19980	S8, KP16, C56803/11 Guåker søndre, Stange Hedmark	Treku11 Furu	3.9 g	1780 ± 80	AD140-385	-26.1*
T-19981	S11, KP4, C56803/4 Guåker søndre, Stange Hedmark	Treku11 Bjørk	5.3 g	1480 ± 45	AD550-635	-26.1*

Dato: 13 MAY 2009

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

3. Dateringsrapport fra Guåker søndre, 94/1 og Vevla, 26/1 (DF-4232)

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Berg-Hansen, Inger M.
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762, St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4232

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder for nådd	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
TUa-7802	S1, KP6, C56803/6 Guåker søndre, Stange Hedmark	Trekull Furu		1660 ± 35	AD385-425	-25.8
TUa-7803	S4, KP3, C56803/3 Guåker søndre, Stange Hedmark	Trekull Furu		1670 ± 35	AD345-420	-24.3
TUa-7804	S18, KP13, C56804/4 Vevla, Stange Hedmark	Trekull Bjørk		2400 ± 35	BC485-400	-25.9
TUa-7805	S22, KP8, C56804/2 Vevla, Stange Hedmark	Trekull Bjørk		1655 ± 35	AD390-430	-26.6
TUa-7806	S23, KP9, C56804/3 Vevla, Stange Hedmark	Trekull Bjørk		1735 ± 30	AD255-380	-26.3
TUa-7807	S25, KP7, C56804/1 Vevla, Stange Hedmark	Trekull Bjørk, selje vier/øsp		2120 ± 35	BC185-65	-25.8

Dato: 22 MAY 2009

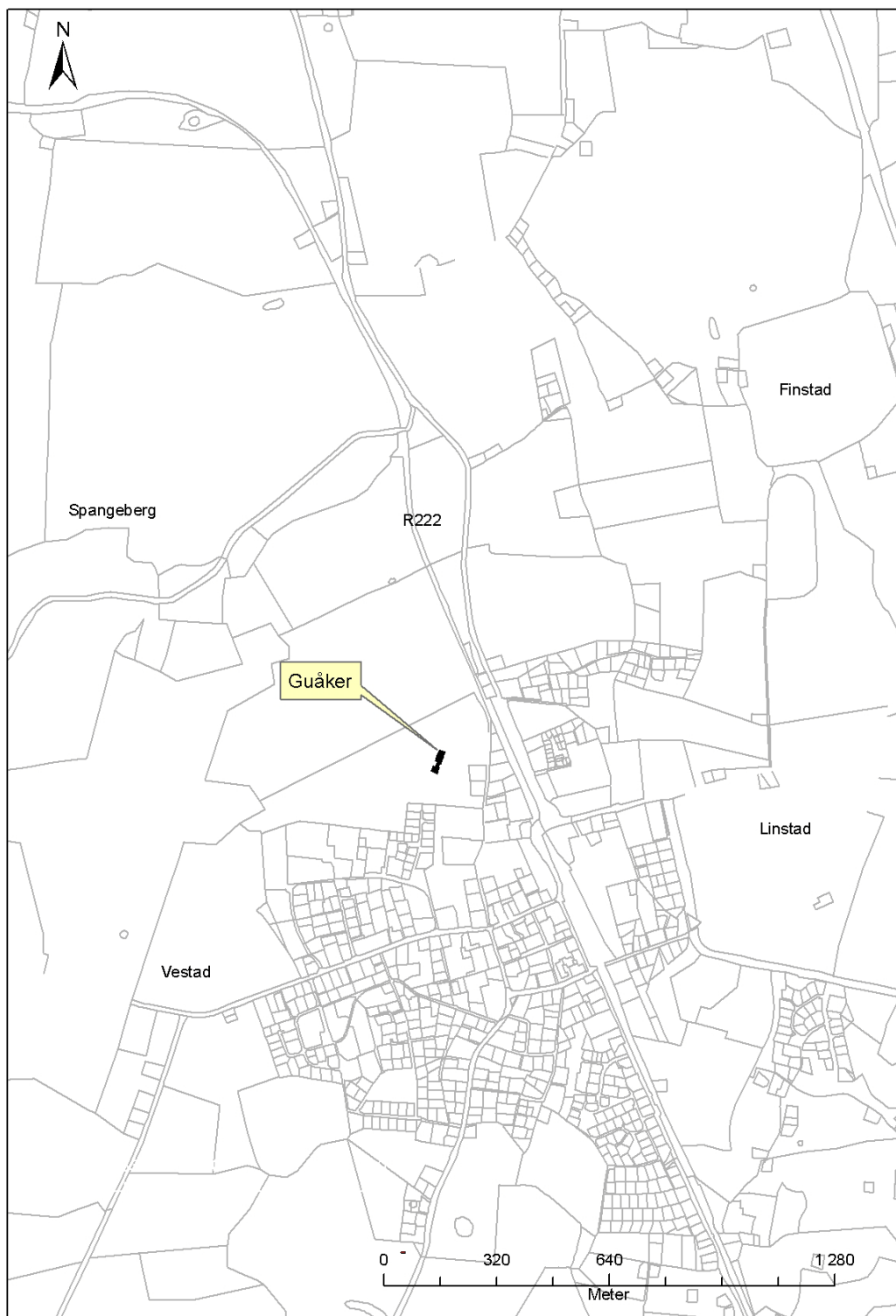
Laboratoriet for Radiologisk Datering

Pål Johan Svanem
Pål Johan Svanem

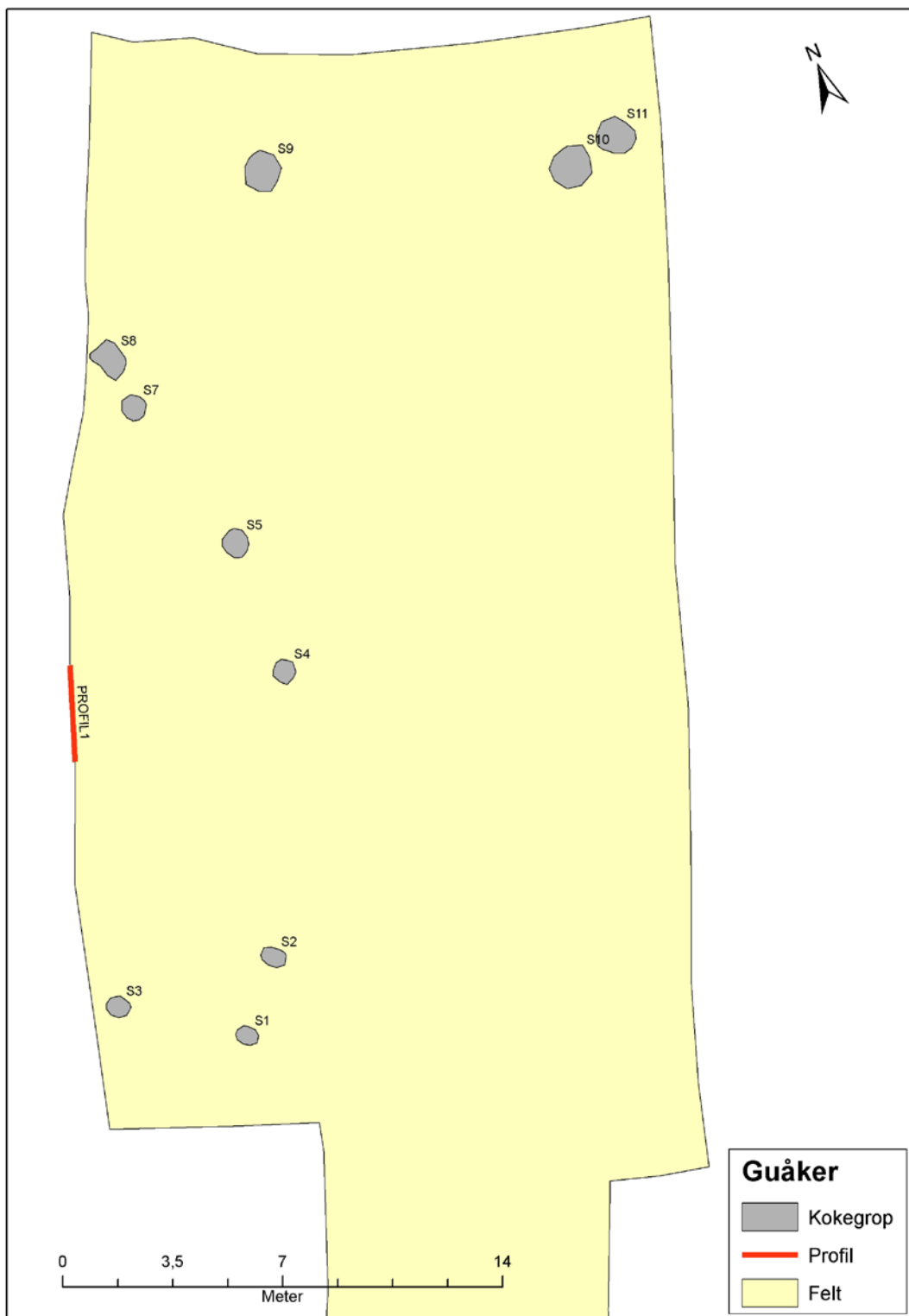
Steinar Gulliksen
Steinar Gulliksen

10.4. KART

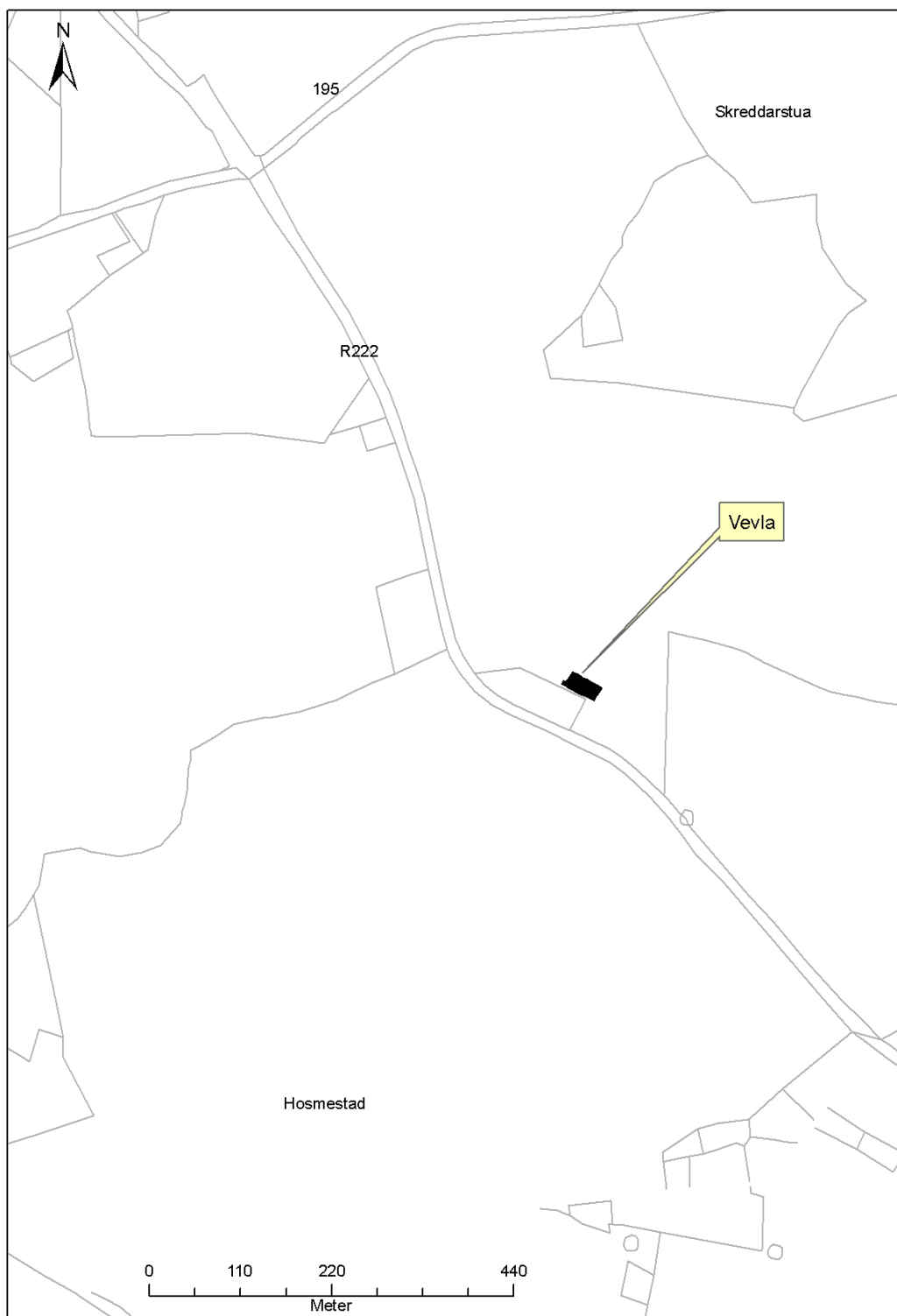
1. Guåker søndre. Kart av Magne Samdal.

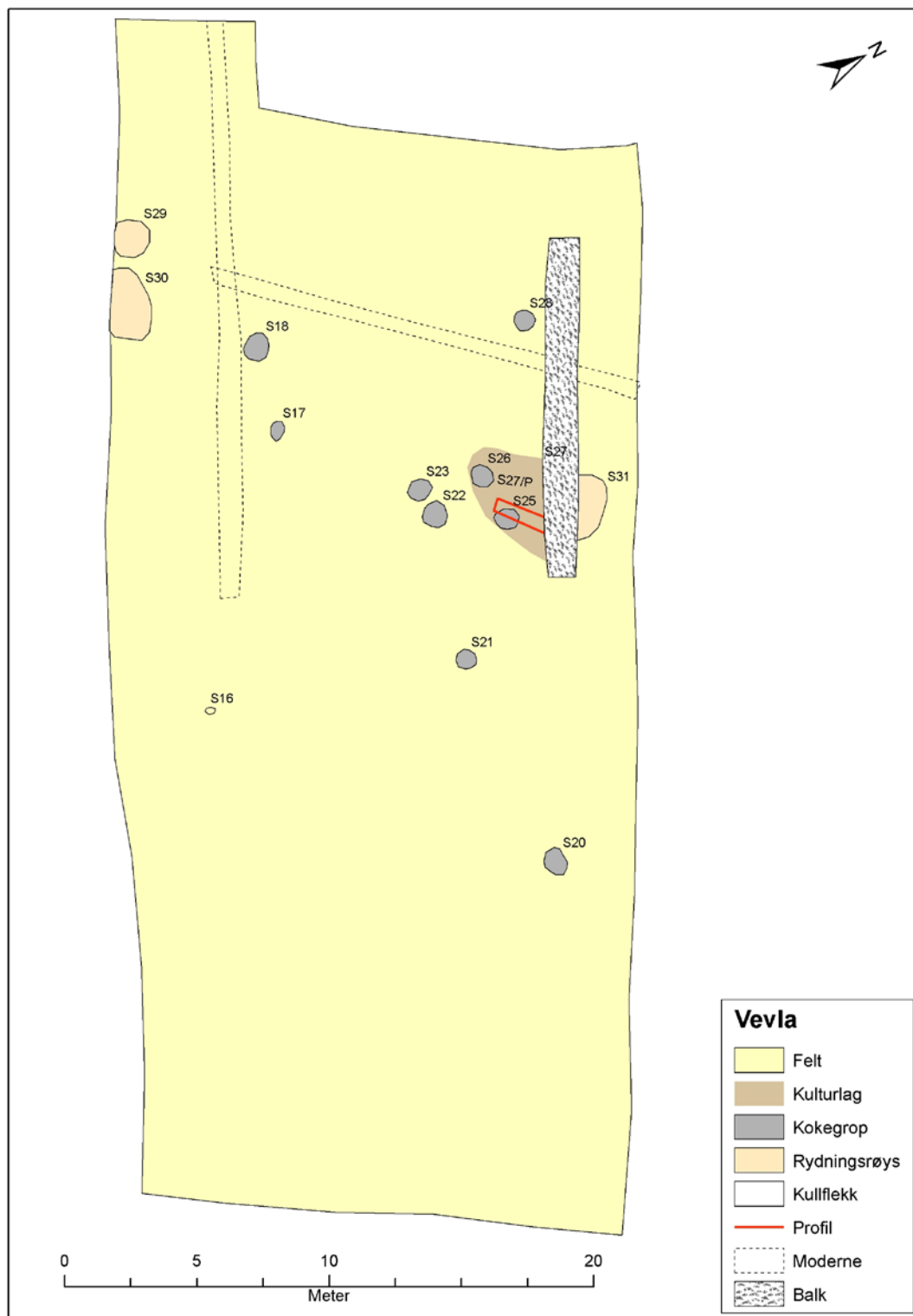

2. Vevla. Kart av Magne Samdal.

3. Tønsaker. Kart av Magne Samdal.

